

GezondheidsGeneratoren

In MooiMaasvallei dragen mensen, plekken en handelingen bij aan gezondheid en geluk.

**Werkend
Landschap**

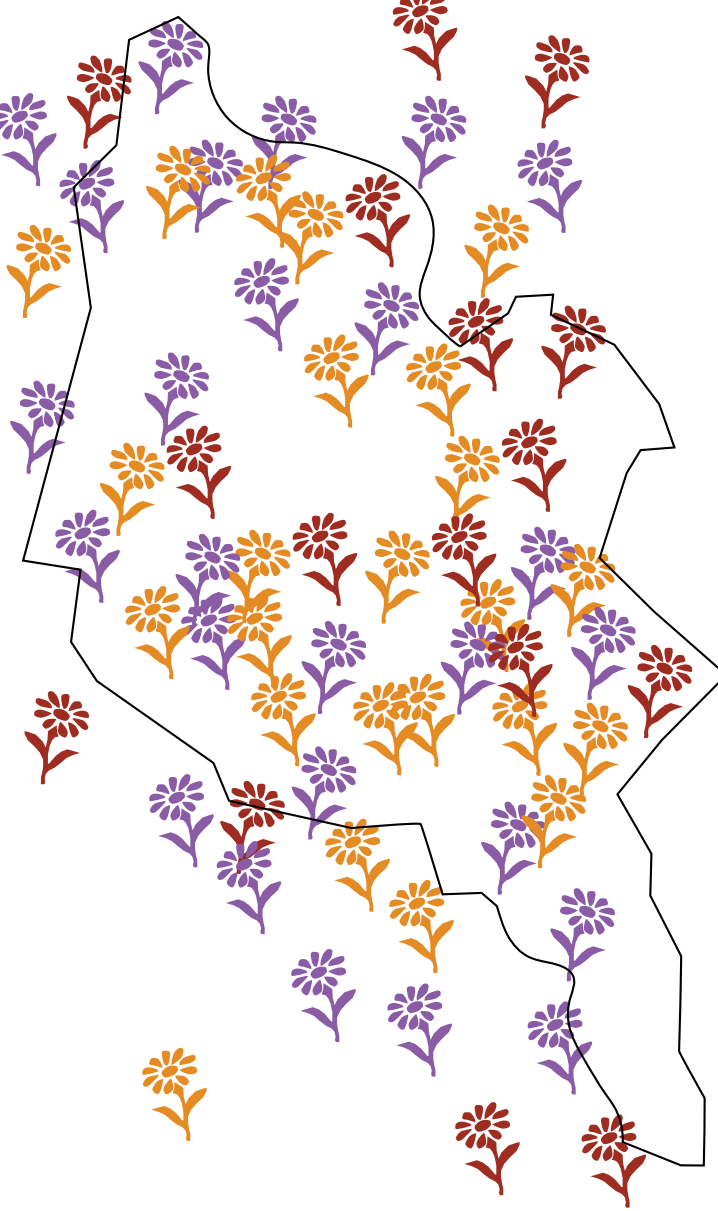
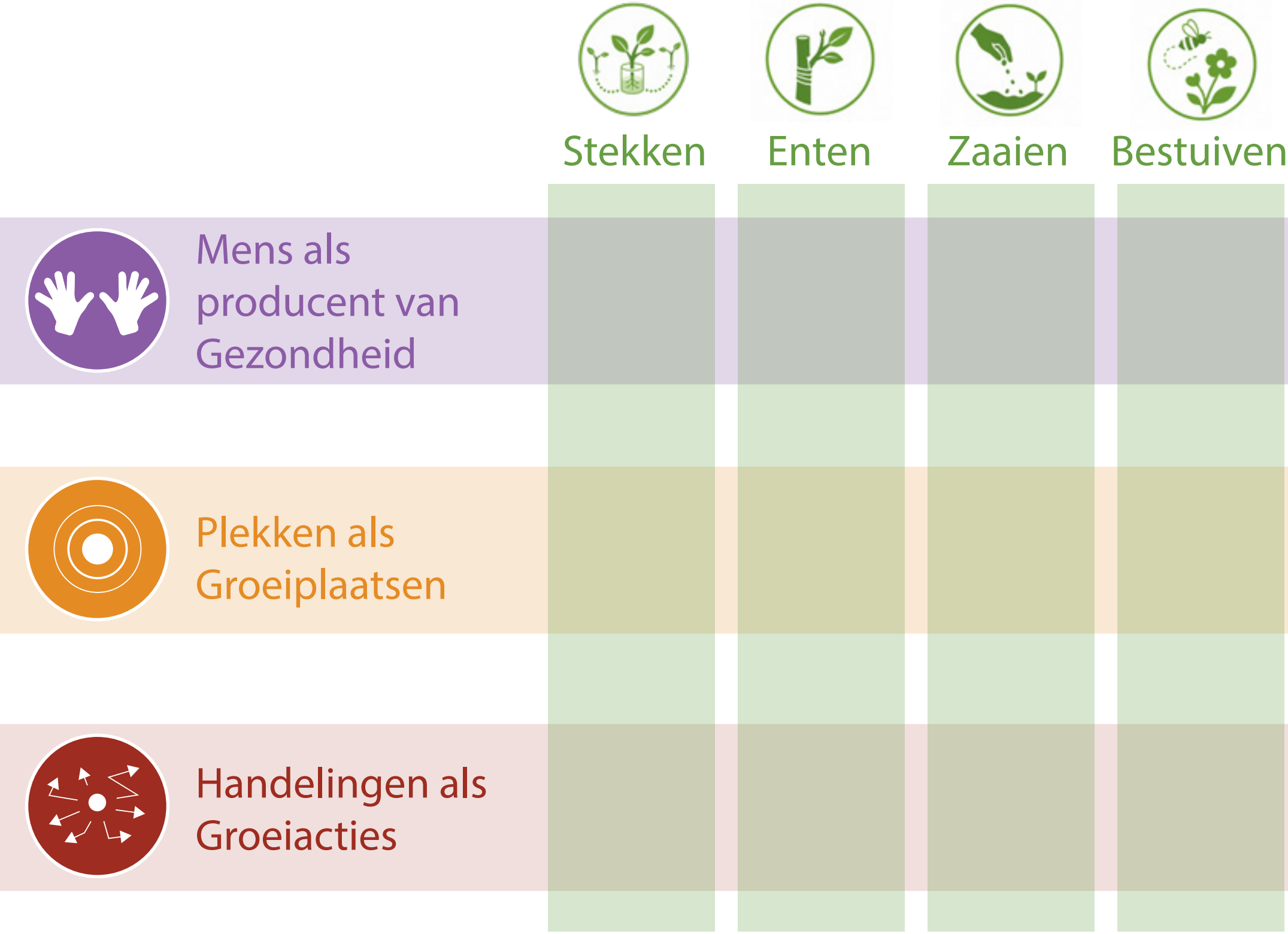
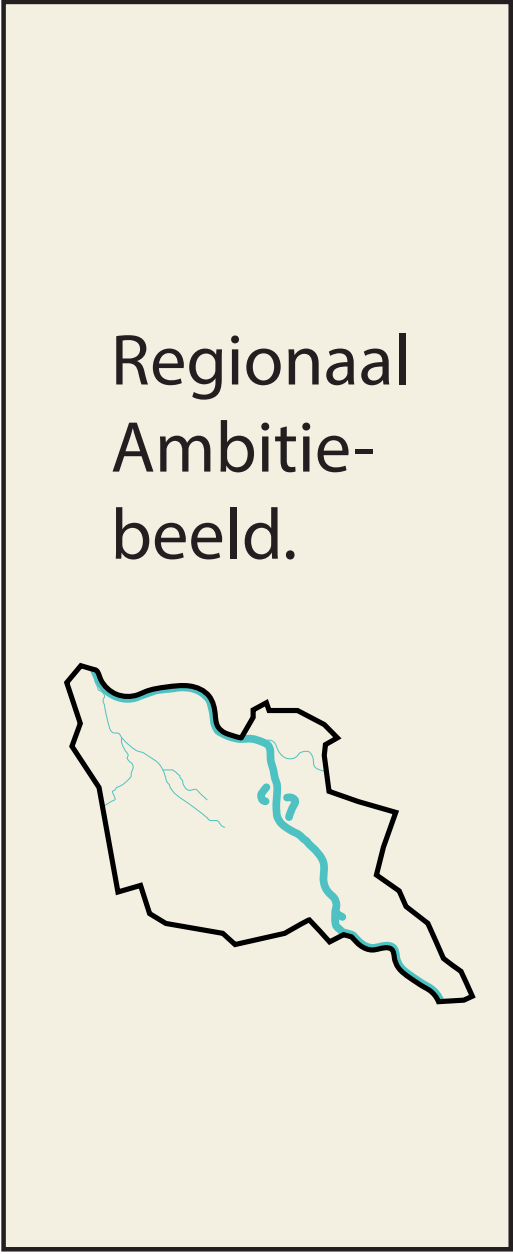
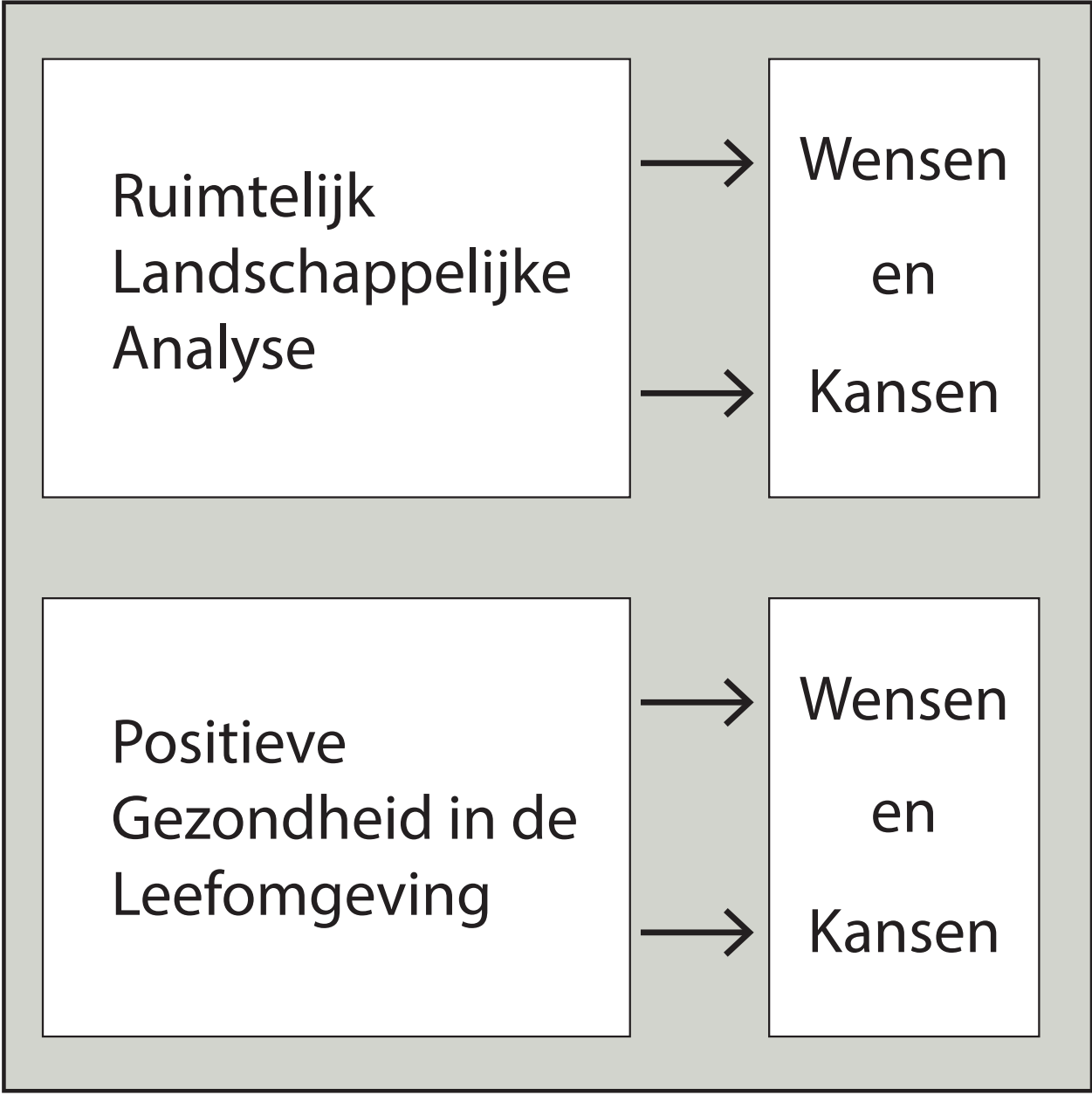
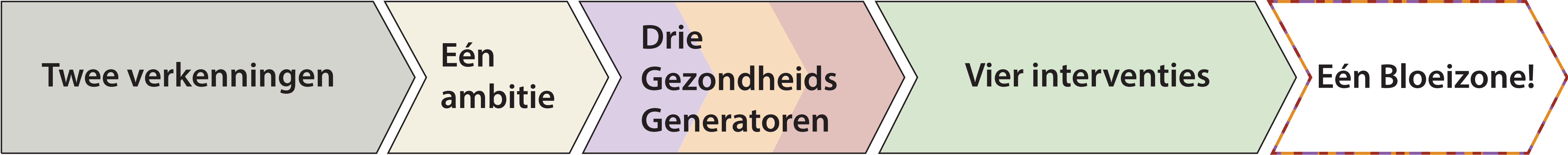
**Louis Bolk
Instituut**

Iedereen wil gezond zijn.

Toch staat gezondheid niet automatisch op de eerste plaats bij de keuzes die we maken.

Daarmee doen we onszelf en onze leefomgeving te kort.

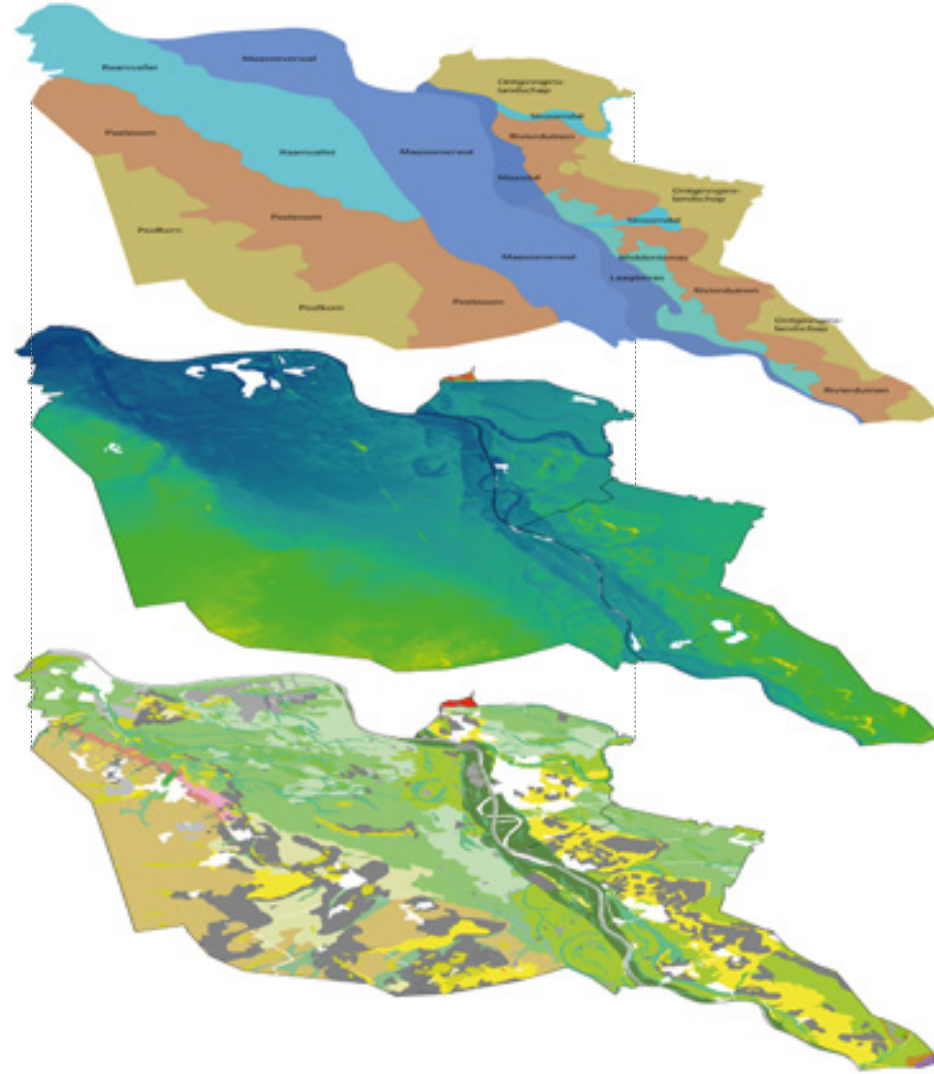
GezondheidsGeneratoren laat zien dat mensen, plekken en activiteiten vanuit hun eigen kracht gezondheid actief aan kunnen jagen. Met een praktische strategie tonen we hoe MooiMaasvallei van positieve regionale gezondheid het leidmotief kan maken voor ruimtelijke ordening, het landschap en regionale planvorming.

Welkom in MooiMaasvallei

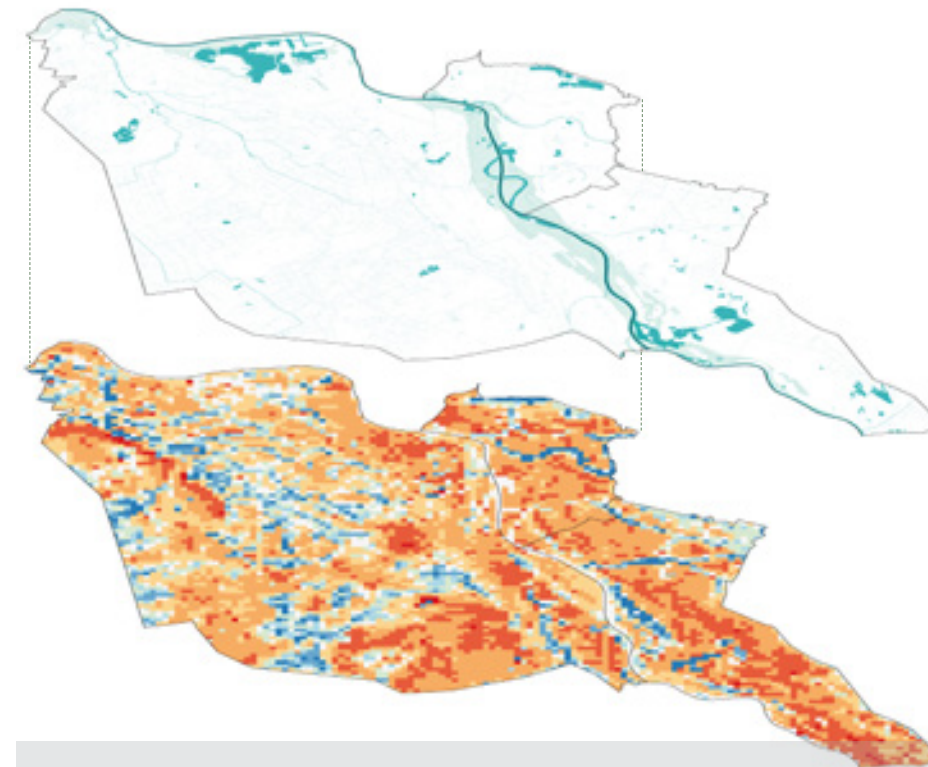
Aardkunde

Twee vormende krachten sturen MooiMaasvallei. Het stelsel van de Peelrandbreuk aan de westkant van het gebied en de Maas aan de oostzijde van het gebied.

Water

De Maas komt en gaat in MooiMaasvallei en staat in verbinding met de kleinere wateren in het gebied.

Het lokale bekensysteem staat haar spaarzame water af aan de Maas. Waar de terrassen stoppen, hogen we voor het teveel aan Maaswater de dijken op.

Natuur

Prachtige landgoederen als Tongelaar, bossen, reservaten als de Maasduinen en het UNESCO-gebied van de Maasheggen kleuren het landschap.

De mens consumeert het landschap door er te wandelen, varen en fietsen en er met het gezin op zoek te gaan naar verborgen schatten en appeltaart.

MooiMaasvallei omspannt de gemeenten Land van Cuijk, Gennep en Bergen. De bijzondere aardkunde en de dynamiek van het water - zowel bovengronds als ondergronds - zijn al eeuwenlang bepalend voor de verschijningsvorm van het landschap en voor haar gebruiksmogelijkheden.

Dit fraaie landschap heeft het hier en daar lastig. De veerkracht is op onderdelen uit het natuurlijke systeem en menselijke activiteiten voeren de druk op de omgeving op. Mens en omgeving zijn op zoek naar de juiste balans.

De omgeving vraagt om het behouden van wat goed is, het verlichten van druk op het landschap waar het kan en het versterken wat beter moet. Met GezondheidsGeneratoren willen we laten zien dat sturen op gezondheid die potentie heeft.

Landbouw

Vruchtbare grond, een deels regelbaar watersysteem en aanwezige innovatiekracht bieden kansen om een producent van formaat te zijn.

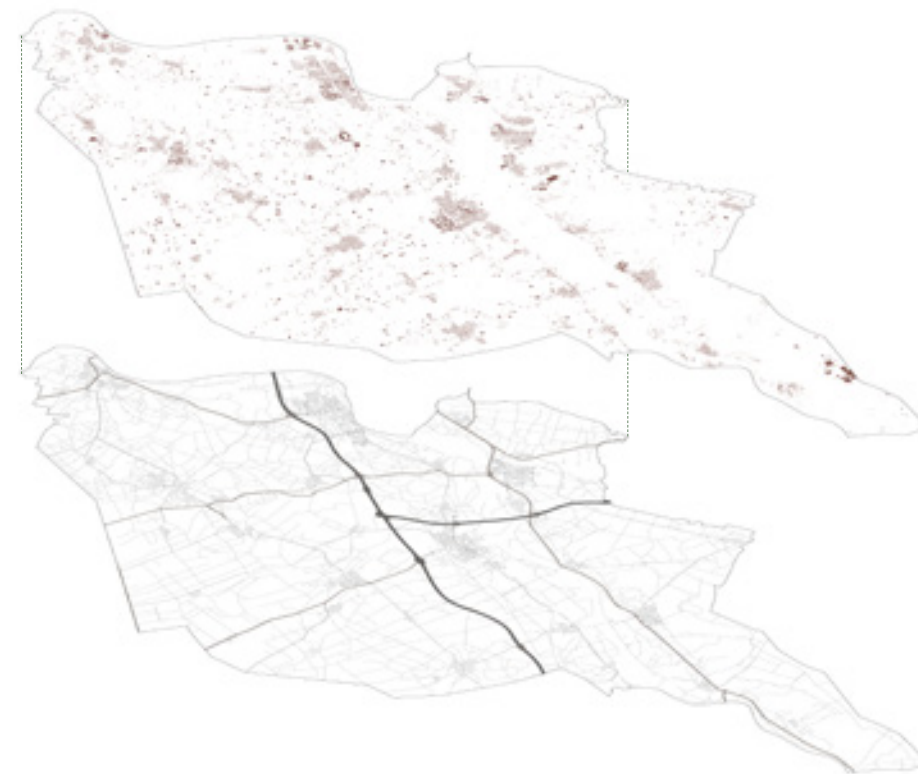

Landbouw sluit op dit moment ander gebruik uit en ondermijnt daarmee haar eigen gezondheidspotentieel.

Wonen en infrastructuur

Oude wegen verbinden historische plekken en nieuwe wegen ontsluiten de jonge ontginningen. Dorpen vormen gemeenschappen.

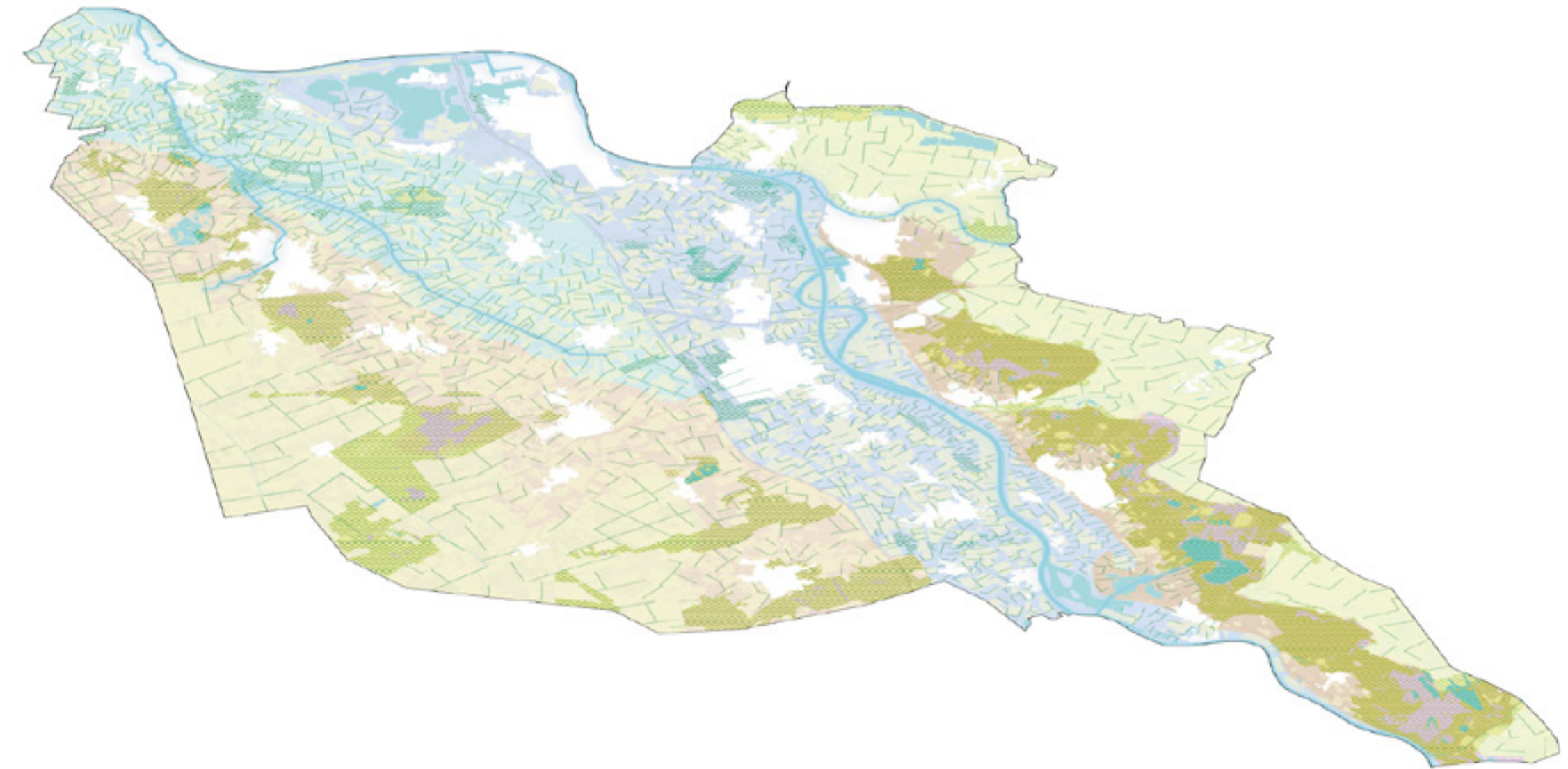

Wegen verbinden plekken maar doorsnijden landschappen. Ze kosten ruimte en geven uitstoot. Zelden zijn wegen een kwaliteit op zichzelf. Woningbouw is een winstdoel in plaats van een middel om te bouwen aan de meent.

Landschappelijke zones

Zes landschappelijke zones vormen de basis voor toekomstige ingrepen in het landschap. Het landschap is de plek waar regionale eigenheid en nieuw elan bij elkaar komen.

Peelkern

- Peelzoom

- Raamvallei

- Maas

- Rivierduinen

- Ontginning

Wensen en kansen vanuit het ruimtelijk spoor

In het bestaand omgevingsbeleid van de gemeenten Land van Cuijk, Gennep en Bergen is in visie en strategie al veel ambitie vastgelegd.

Dit beeld toont een samengestelde kaart met de omgevingsvisies van de drie gemeenten van MooiMaasvallei en de bijbehorende samengestelde legenda.

Met bestaand beleid wordt ingezet op een veerkrachtig natuurlijk systeem, klimaatbestendigheid, vitale ecologie en perspectiefrijke landbouw met ambities die verschillen per landschappelijke zone. Het cultuurhistorische landschap en aardkundige waarden worden beschermd en gevierd. Er is bovendien veel ambitie op behoud en ontwikkeling van voorzieningen in krachtige kernen en verbonden gemeenschappen.

De uitdaging is het concreet maken en operationaliseren van deze ambities. Liefst met doelgerichte gebiedsontwikkeling en draagvlak uit het gebied.

GEZONDHEIDSGENERATOREN

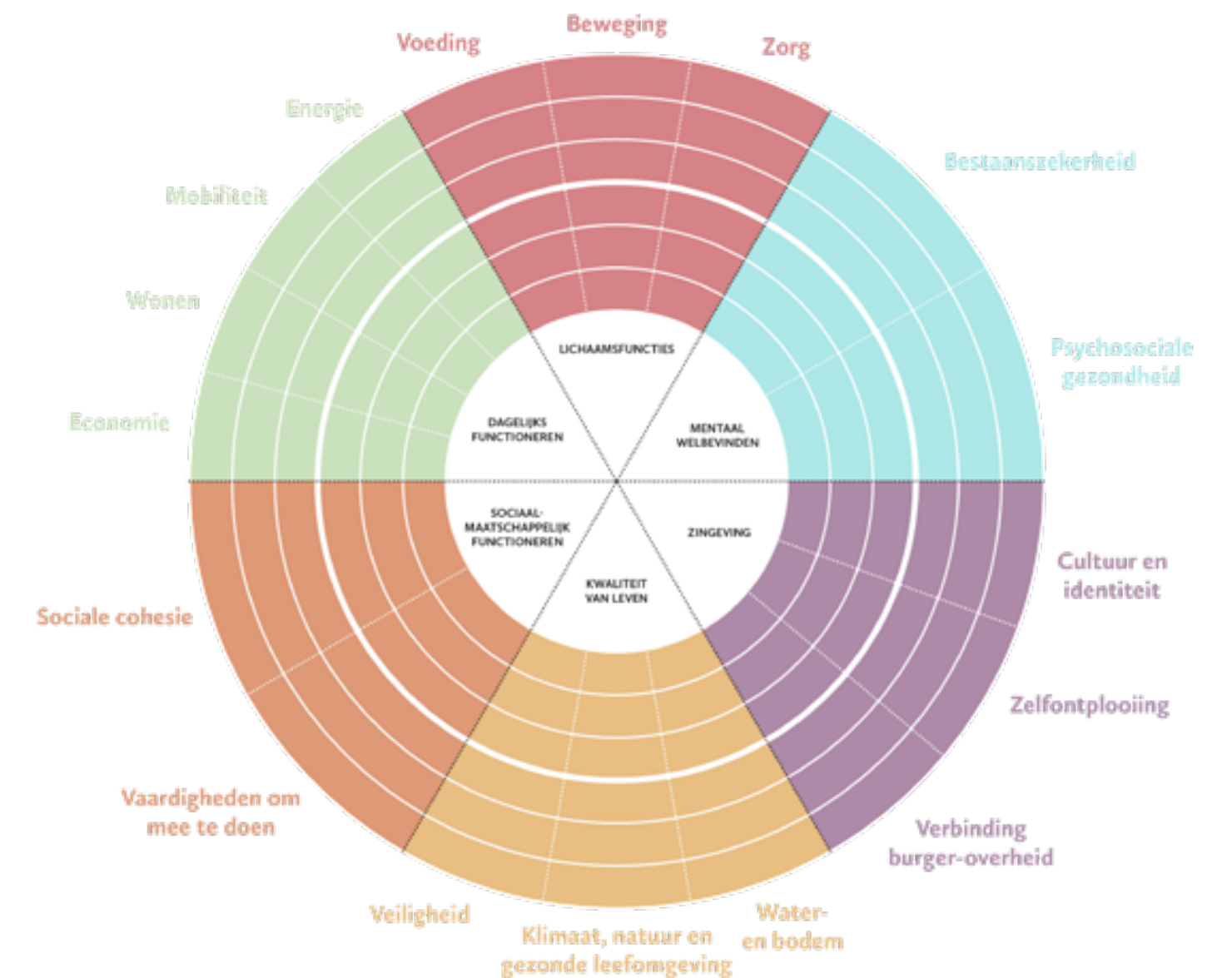

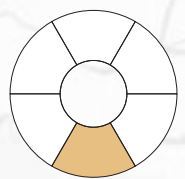
Het PGLO-model is ontwikkeld door het Louis Bolk Instituut. PGLO vertrekt vanuit een brede kijk op gezondheid, waarin de gezondheid van mensen en de gezondheid van het gebied onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Waar ontwikkelingen nu met name worden getoetst op toegevoegde economische waarde en juridische houdbaarheid, fungeert in dit model Gezondheid als uitkomstmaat van regeneratie. Daarbij geldt: hoe vitaler het gebied, hoe beter dit doorwerkt op het welbevinden van de mensen die er wonen, werken en recreëren.

De zes taartpunten van het model zijn in een eerder onderzoek dat is gedaan voor de Provincie Noord-Brabant verder gespecificeerd en in subthema's onderverdeeld. Daarbij is elk subthema ook verdeeld in zogenaamde items.

Het instrument kan op verschillende manieren gebruikt worden. (1) Als dialooginstrument om een gezonde koers te bepalen bij beleidsvorming en/of samen met inwoners over de inrichting van wijk en landschap, (2) als basis voor kwalitatief onderzoek naar de stand van zaken en ontwikkeling van Positieve Gezondheid in de Leefomgeving en (3) als afwegingskader om ruimtelijke ontwikkelingen te toetsen.

Alliedrie deze sporen zijn in ontwikkeling. Om PGLO te kunnen gebruiken voor dit ontwerp- en onderzoek is ruimtelijke data gekoppeld aan de items uit het uitgesplitste PGLO-model. In een uitgebreide exceltabel is per thema een vertaling gemaakt van technische items naar ruimtelijke data. Dit pionierswerk biedt inzicht in het “Positieve Gezondslandschap” van MooiMaasvallei.

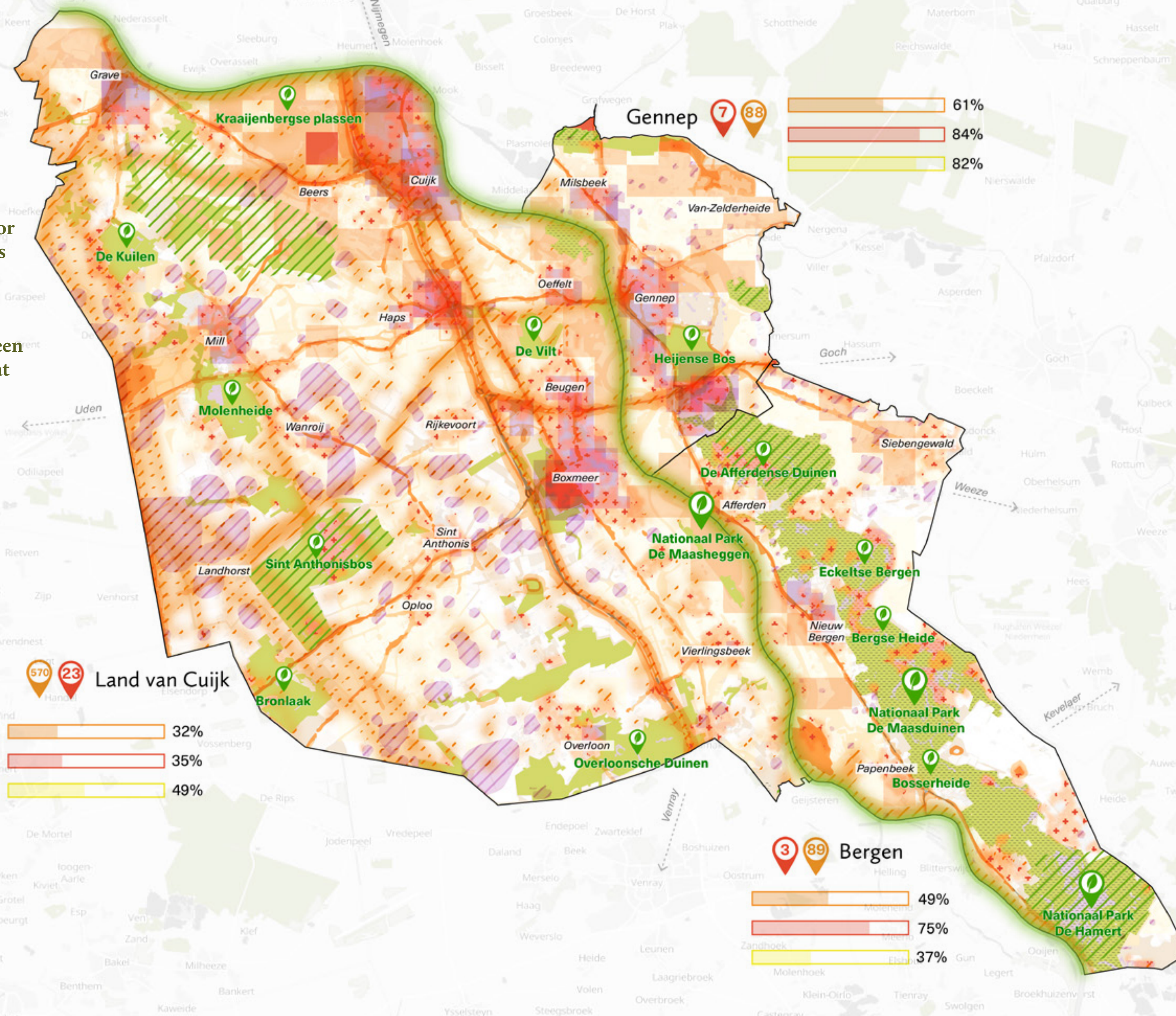
[illegible]

Kwaliteit van leven

De kaart laat zien dat het gebied rijk is aan natuurlijk kapitaal. Groen en blauw zijn vrijwel overal dichtbij. Tegelijkertijd is die kwaliteit niet vanzelfsprekend. Infrastructuurbundels zorgen plaatselijk voor geluidsoverlast en brengen veiligheidsrisico's met zich mee. Ook tekent zich een scherp contrast af tussen stad en landschap. In enkele gebieden is bovendien sprake van een relatief sterke toename van criminaliteit. Dat vraagt om alertheid op de leefbaarheid en sociale samenhang.

Iuist de plekken in het buitengebied waar de druk laag is en de natuur minder nabij, bieden ruimte om nieuwe verbindingen te leggen. Hier liggen kansen voor slimme arrangementen van duurzame landbouw, natuurontwikkeling en wonen. Niet door functies te scheiden, maar door ze bewust te verweven en zo te bouwen aan een veerkrachtig en aantrekkelijk landschap.

GEZONDHEIDSGENERATOREN

Kernkwaliteiten

Item 1 - Gezondheid leefomgeving

Groen en natuur in directe leefomgeving

- Natuur- en recreatiegebied
- Stillegebied
- Groen en natuur in leefomgeving
- Natuurkapitaal water
- Maas

Drukfactoren

Item 1 - Water en bodem

Vervuiling bodem

- <3
 - 3-5
 - 5-10 %
- % aangetaste soorten door diffuse bodemverontreiniging

Item 2 - Klimaat, natuur en gezondheid leefomgeving

Geluidshinder

- 61-65
 - 66-70
 - > 71 dB
- Geluidsniveau van industrie en infrastructuur

Lichtvervuiling

- <200
 - 200-400
 - > 400 E-10 Watt / cm²
- Lichtemissie

Hittestress

- Extreme hittestress (gevoelstemperatuur zomerdag > 46°C)

Geurbelasting

- Fijnstof door veehouderijen (extreem slecht jaargemiddelde > 25 ouE/m3)

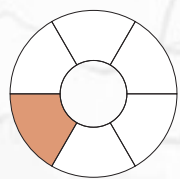
Item 3 - Veiligheid

Externe veiligheid

- Verkeersdoden
- Verkeersongevallen
- Aandachtsgebieden: verhoogd risico omwonenden bij ongevallen met gevaarlijke stoffen

Zicht op ondermijning

- % gemeenten dat lager scoort
- Leegstand (vastgoed)
- Jonge aanwas: aandeel first-offenders en jongeren die het risico lopen om in de drugscriminaliteit te belanden
- Heppenkeukerijen (vastgoed) 8 / 30

Sociaal-maatschappelijk functioneren

De kaart op deze pagina laat zien dat de Maasdorpen en de grotere, historische dorpen aan de Peelrand beschikken over een stevig netwerk van scholen, verenigingen en lokale ontmoetingsplekken. Dat zijn de plekken waar gemeenschappen elkaar vinden en dragen. In de jonge ontginningsdorpen is dat netwerk kwetsbaarder of minder vanzelfsprekend aanwezig. Juist daar – van Wilbertoordt en Landhorst via Westerbeek, Haps en Rijkevoort tot Siebengewald – vraagt de sociale infrastructuur om aandacht en investering.

De uitdaging is om ontmoetingsplekken nadrukkelijker te benutten als sociaal kapitaal. Niet alleen als gebouw, maar als motor voor verbinding, zorg en initiatief. Ook het Nationaal Park Maasduinen biedt kansen. Het gebied kent relatief weinig voorzieningen, maar kan sterker worden ingezet als plek voor ontmoeting, ontspanning en maatschappelijke activiteiten. Zo versterken landschap en gemeenschap elkaar, juist op de plekken waar dat het hardst nodig is.

Item 1 - Vaardigheden om mee te doen

Aanbod: vaardigheid en geletterdheid

Bibliotheek

Bereikbaarheid

Bibliotheek (1 km wandel | 2 km fiets)

Item 2 - Sociale cohesie

Aanbod: ontmoetingsplekken

concentratie van basis-, voortgezet- en speciaal-onderwijs

Speciaal onderwijs

Basisonderwijs

Voortgezet onderwijs

Ontmoetingsplekken in de wijk (plein, park of speeltuin)

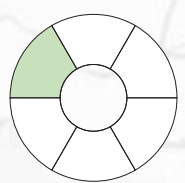
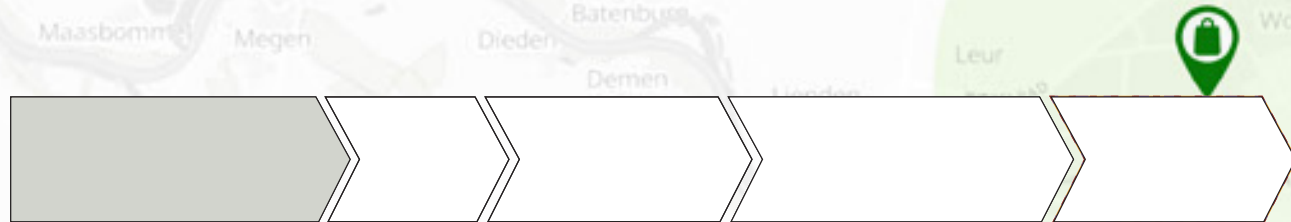
Buurthuis

Bereikbaarheid

Basis- en speciaal onderwijs (1 km wandel | 2 km fiets)

Voortgezet onderwijs (1 km wandel | 7 km fiets)

Buurthuis (1 km wandel | 2 km fiets)

Dagelijks functioneren

De kaart laat zien dat de Peelrand en beide Maasoeveren worden gedragen door drie sterke lijnen van interlokale bereikbaarheid. Hier komen voorzieningen, mobiliteit en woonkwaliteit samen. Tegelijkertijd blijft de Maas op verschillende plekken een fysieke barrière. Voorzieningen aan de overzijde zijn dichtbij, maar niet altijd eenvoudig bereikbaar. Ook de fietsinfrastructuur is sterk ontwikkeld via het knooppuntennetwerk. Lokale ommetjes zorgen voor de verbinding tussen dagelijks leven en landschap. Opvallend is dat de herkenbare zones van de oude cultuurlandschappen aan de Peelrand en op de Maasoeveren ook terugkomen in de WOZ-waarden.

De opgave ligt in het fijnmaziger maken van het netwerk. Ieder dorp verdient een eigen dorpsommetje én een knooppunt of hub als sociale ontmoetingsplek en toegangspoort tot het regionale netwerk. Daarnaast bieden dorpen met relatief lage WOZ-waarden kansen voor nieuwe starters-woonlandschappen. Door daar gericht te investeren in woonkwaliteit en ontmoeting blazen ze nieuwe energie in deze dorpen.

GEZONDHEIDSGENERATOREN

Item 1 - Wonen

Betaalbaarheid wonen

 WOZ-waarde < €400.000

Aanbod voorzieningen

 Supermarkt (basisbehoefte)

 Concentratie aan overige voorzieningen (> 80) (horeca, retail, etc.)

 Concentratie aan overige voorzieningen (< 50)

Bereikbaarheid

 Supermarkt (1 km wandel | 2 km fiets)

 Overige voorzieningen (5-10 km auto)

Item 2 - Mobiliteit

OV-verbindingen

 Spoorlijn en stations

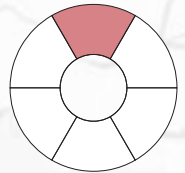
 Fietsknooppunt

 Buslijnen en haltes

Bereikbaarheid

 Bushalte lokale buslijn (1 km wandel)

 Bushalte interlokale buslijn (1,8 km wandel)

Lichaamsfuncties

De kaart over lichaamsfuncties laat zien dat de basis voor een gezonde leefstijl aanwezig is. Het gebied beschikt over een goed ontsloten fietsnetwerk en een rijk aanbod aan sportverenigingen. Tegelijkertijd zijn er duidelijke verschillen zichtbaar. In Overloon en in de industriële en bedrijvige omgeving ten oosten van Boxmeer stapelen gezondheidsproblemen zich relatief vaker op. Bergen kent bovendien nog weinig biologische of regeneratieve initiatieven. Opvallend is dat plekken met minder voorzieningen ook vaker kampen met problemen rond roken en overmatig drankgebruik.

De opgave is om gezondheid dicht bij huis te organiseren. Versterk het voorzieningenniveau waar het nu ontbreekt en benut scholen, sportaccommodaties en ontmoetingsplekken nadrukkelijker als gezondheidsplekken. Ook voedselbossen, regeneratieve landbouw en biologische voedselinitiatieven verdienen meer ruimte. Zij verbinden gezond eten met biodiversiteit, ontmoeting en educatie. In combinatie met het regionale fietsnetwerk kunnen zij uitgroeien tot nieuwe ankerpunten voor een gezonde leefomgeving.

Voeding

Item 1 & 2 - Gezonde & biologische voeding

- 📍 Biologische winkel

Item 3 - Lokale voeding (zelf telen of plukken)

- 📍 Voedselbos
- 📍 Tuinderij

Item 4 - Minder alcohol- en drugsgebruik

Buurten waar de meest mensen...

- 🍷 Zwaar drinken
- 🚬 Tabak roken

Item 5 - Voedseleducatie

- 📍 Cursus, workshops, opleiding

Beweging

Item 1 - Beweging, wandelen en fietsen

- 🚲 Fietsknooppunt

Item 2 - Sport en sportfaciliteiten (topsport)

- 🏐 Volleybal en handbal

Item 3 - Breedtesport (amateursport)

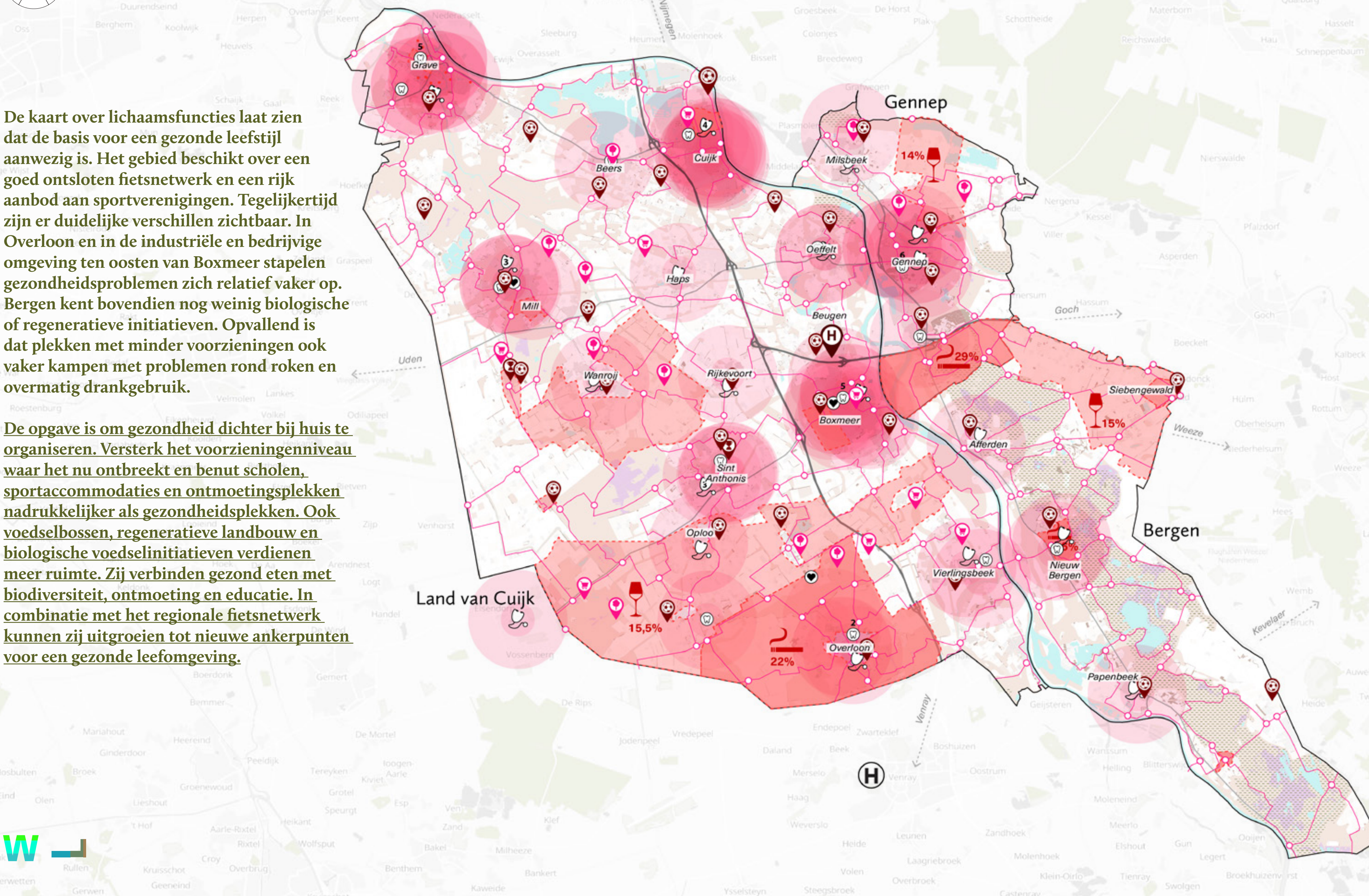
- 🏟️ Sportpark

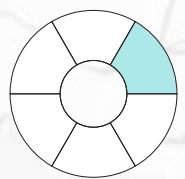
Zorg

Item 1 - Toegankelijke zorg

- 🏥 Ziekenhuis
- 👨‍⚕️ Huisarts
- 🦷 Tandarts

🌸 Bereikbaarheid cirkels van toegankelijke zorg

Mentaal welbevinden

De kaart over mentaal welbevinden laat zien dat mentale gezondheid ongelijk over het gebied is verdeeld. De grootste uitdagingen bevinden zich in de stedelijke gebieden, met concentraties rond Cuijk en Boxmeer die op meerdere indicatoren voor mentale gezondheid ongunstig scoren, en dat er geen duidelijke mismatch bestaat tussen de vraag naar en het aanbod van psychologische zorg. De verklaring ligt dus waarschijnlijk elders. Ook in het buitengebied blijft het mentaal welbevinden achter.

Overloon en Siebengewald vallen op door een zwakker buurtgevoel en een stapeling van ongezonde leefgewoonten, mogelijk door een wat minder sterk buurtgevoel. Dorpen als Wanroij, Haps en Sint Anthonis laten zien dat het ook anders kan. Opvallend is dat natuur vrijwel overal dichtbij is: deze nabijheid alleen blijkt niet voldoende.

De opgave is om juist daar te investeren waar veerkracht onder druk staat. In stedelijke gebieden en rond bedrijventerreinen vraagt mentaal welbevinden om gerichte aandacht. Ook de jonge heideontginningen verdienen een nieuw perspectief, waarin gezondheid, ontmoeting en leefkwaliteit hand in hand gaan. Door deze dorpen opnieuw uit te vinden en de relatie met het omliggende landschap te versterken, kan natuur meer worden dan een decor: een actieve bondgenoot in een gezonde en verbonden leefomgeving.

Item 1 - Economisch zelfstandigheid

/// Financieel slecht rondkomen

Item 2 - Gevoel van grip

/// Geen regie over eigen leven

Item 3 - Verminderen stress

/// Ervaart stress

Item 4 - Angst en depressie

/// Hoog risico op angst en depressie

Gelaagdheid mentale gezondheid

/// Scoort slecht op één

/// Scoort slecht op twee

/// Scoort slecht op drie

/// Scoort slecht op alle vier

Aanbod: psychologische hulp

● Psychologische zorginstelling

Bereikbaarheid

Psychologische zorginstelling
(2 km fiets | 5 km auto)

Item 5 - Ontspanning, rust en herstel

📍 Natuur- en recreatiegebied

📍 Wellnesscentrum

📍 Yogastudio

Item 6 - Beleefbaarheid van natuur en water (recreatie)

Water

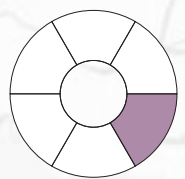
Heide

Natuur

Natura2000

Bereikbaarheid

Nabijheid natuur
(5 km fiets)

Zingeving

De kaart over zingeving laat zien dat grotere kernen een breed palet aan mogelijkheden bieden om mee te doen, elkaar te ontmoeten en betekenis te geven aan het dagelijks leven. Hier overlappen culturele voorzieningen, maatschappelijke functies en initiatieven tot een goed niveau. In de Peelkern is dat aanbod beperkter en minder divers. Tegelijkertijd stopt zingeving niet bij de gemeentegrens. Zo oriënteert het zuidelijke deel van MooiMaasvallei zich ook op het culturele aanbod van omliggende steden, zoals Venray. De leefwereld van inwoners is nu eenmaal groter dan het bestuurlijke werkgebied.

De opgave is om zingeving sterker te verbinden met het landschap. Nationaal Park Maasduinen biedt daarvoor een uitgelezen kans. Bostheaters, culturele programmering in en aan de randen van de natuur en nieuwe rituelen rond landschap en seizoenen kunnen natuur en inwoners dicht bij elkaar brengen. Cultuur hoeft niet alleen plaats te vinden in gestapelde stenen in dorpskernen. De Peelkernen verdient een zichtbare en toegankelijke overheid, bijvoorbeeld via een Peelkern-loket dat de gemeente op vaste momenten dichtbij brengt.

GEZONDHEIDSGENERATOREN

Item 1 - Cultuur en identiteit

Aanbod: erop uit

- concentratie aan horeca- en uitgaansgelegenheden (> 5)
- 3-5 horeca- en uitgaansgelegenheden
- concentratie aan kunst en cultuur gelegenheden (> 3)
- 1-3 kunst en cultuur gelegenheden
- Buurthuis

Aanbod: materieel cultureel erfgoed

- Kasteel
- Korenmolen
- Hunnebedden en grafheuvels

Bereikbaarheid

- Buurthuis (1 km wandel | 2 km fiets)

Item 2 - Zelfontplooiing

Aanbod: onderwijs

- concentratie van basis-, voortgezet- en speciaal-onderwijs
- Speciaal onderwijs
- Basisonderwijs
- Voortgezet onderwijs

- Stillegebied

Bereikbaarheid

- Basis- en speciaal onderwijs (1 km wandel | 2 km fiets)
- Voortgezet onderwijs (1 km wandel | 7 km fiets)

Item 3 - Verbinding burger en overheid

Aanbod: gemeentehuis

- Aanspreekpunt op gemeentehuis

Bereikbaarheid

- Gemeentehuis (1 km wandel | 10 km fiets)

Regionaal Ambitiebeeld

De landschappelijke en beleidsmatige ambities kleuren een ondergrond waar positieve gezondheid landt. De PGLO-analyse levert nieuwe inzichten op die ambities worden.

Als klokradertjes op een wijzerplaat zet positieve gezondheid het landschap van MooiMaasvallei in beweging.

In de Peelkern vraagt dat om vers perspectief: voorzieningen dichterbij, een zichtbare overheid en ruimte voor ontmoeting en initiatief. Hier, en in het ontginningslandschap liggen kansen om dorpen opnieuw uit te vinden, met slimme combinaties van wonen, gezondheid, landbouw en gemeenschapskracht. De Peelzoom en Raamvallei kunnen uitgroeien tot plekken waar dagelijks bewegen, voedselproductie en natuur elkaar versterken. Langs de Maas en in de rivierduinen biedt het landschap kansen voor zingeving, ontmoeting en herstel, met cultuur en recreatie als dragers van verbondenheid.

De opgave is om landschap niet langer als decor te zien, maar als bondgenoot. Het doel is om grote ontwikkelingen én dorpsommetjes, geïsoleerde plekken én sociale hubs, bostheaters én buurthuizen samen een netwerk van gezondheid te laten vormen. De ambitie is om bestaande voorzieningen slimmer te benutten en nieuwe verbindingen te leggen tussen natuur, cultuur en de mensen die het gebruiken.

GEZONDHEIDSGENERATOREN

Investeren in het landschap

- Natuurkapitaal: natuur- en recreatiegebieden
- Landschapskapitaal: opgaande elementen en structuren
- Natuurkapitaal: Maas en beeklopen

Landschappelijke zones: streekgebonden eigenheid in een regionaal landschappelijk systeem

Investeren in positieve gezondheid

- Groene dorpsranden sluiten aan op het landschap
- Positieve gezondheid kleurt de dorpen
- Nieuwe initiatieven voor positieve gezondheid
- Bestaande initiatieven sluiten aan | functieverbreiding en groter aanbod

Verbinding landschap & positieve gezondheid

- Regionaal fietsnetwerk | fietsknooppunten
- Pontjes | oversteek Maas

Land van Cuijk

Gennep

Bergen

Drie Gezondheidsgeneratoren

Van predatie naar generatie

Wie gaat die ambitie waarmaken?

Om positieve gezondheid actief aan te jagen, is een verschuiving nodig van predatie naar generatie. Mensen, plekken en handelingen worden GezondheidsGeneratoren.

NU (predatie)

mens als consument
van omgeving

plekken als grondstof

handelingen voor tijdelijk genot

STRAKS (generatie)

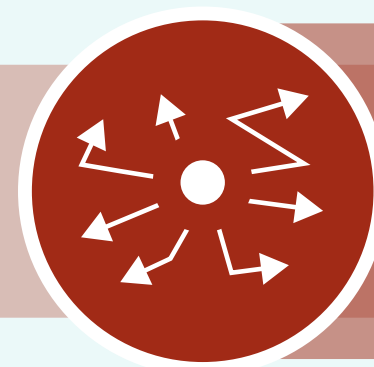
GezondheidsGenerator 1

mens als **PRODUCENT** van gezondheid

GezondheidsGenerator 2

plekken als **GROEIPLAATSEN**

GezondheidsGenerator 3

handelingen als **GROEI-ACTIES**

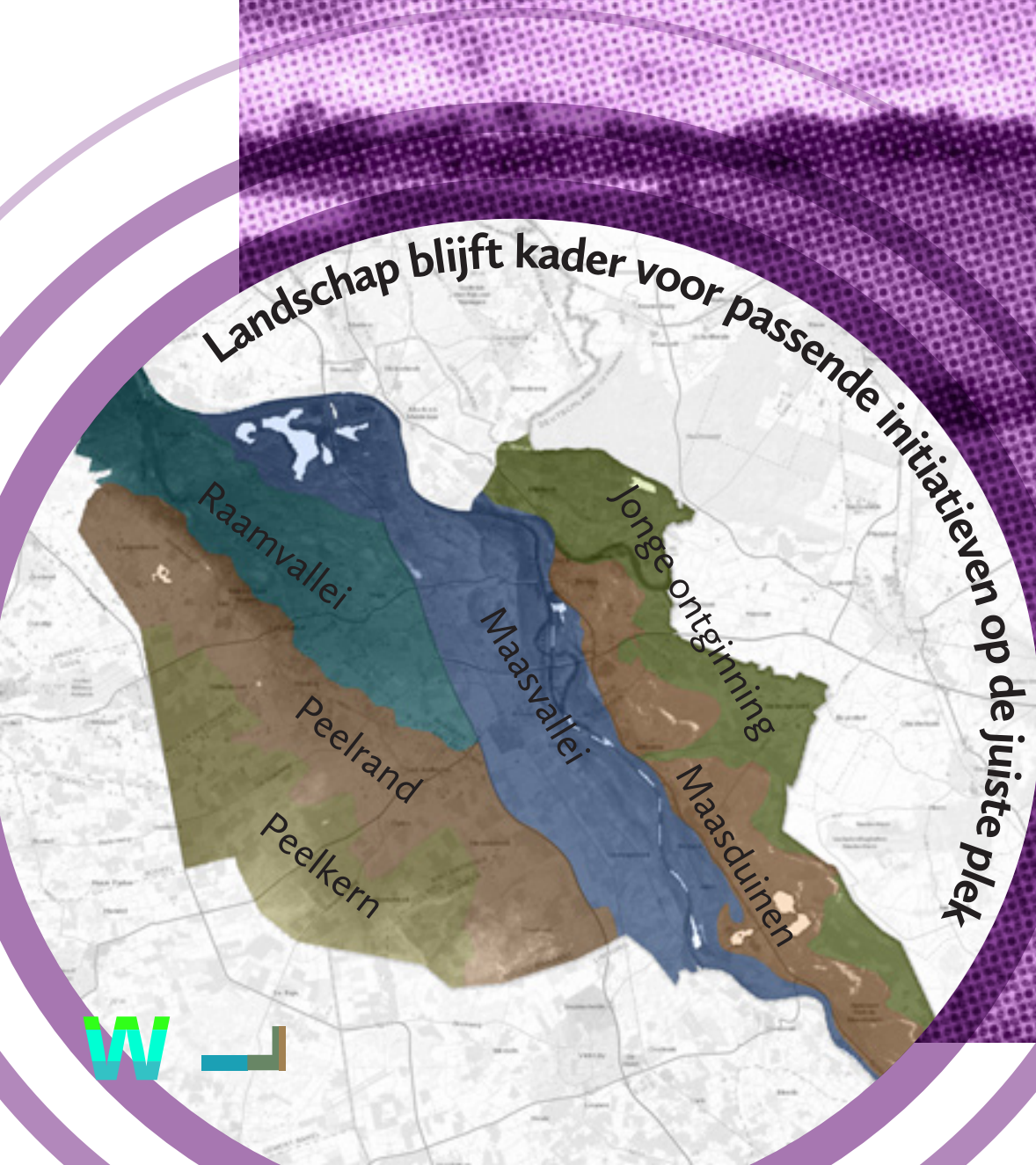
Gezondheidsgenerator 1: mens als PRODUCENT

Vroag nie wa

‘t lândschap veur oe kan doen,

vroag wa *gij* veur

‘t lândschap kunt doen!

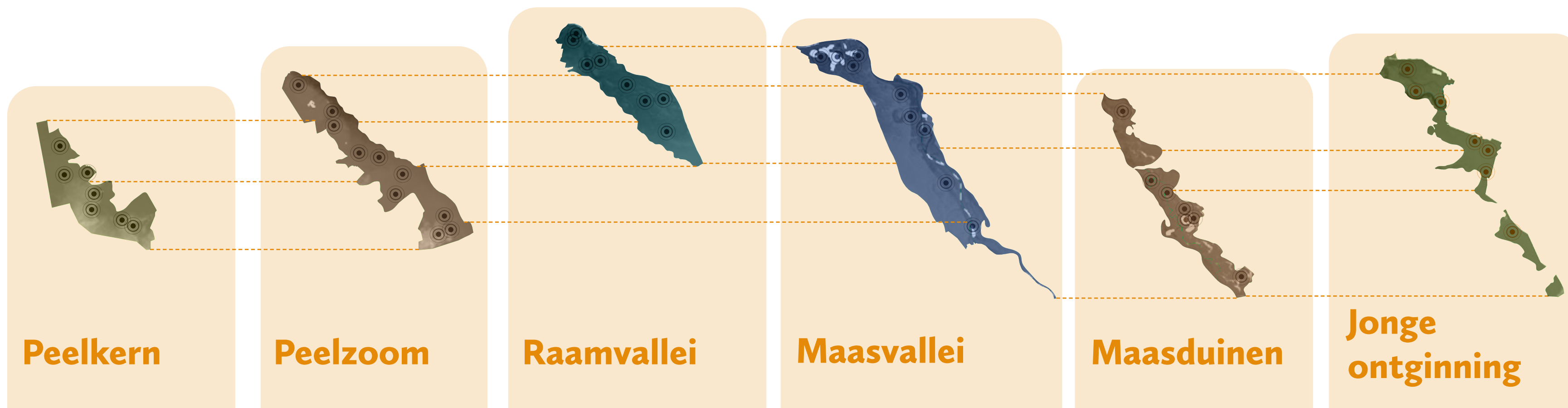

Als mensen zijn we teveel consumenten geworden, maar hier in de gezondste regio van Nederland horen MooiMakers en ValleiVerbinders thuis!

Vanuit een andere houding gaan we aan de slag met de wereld om ons heen. Niet als baas over of onderdeel van, maar als mede-vormgever van een gezonde leefomgeving.

Vanuit de landschappelijke analyse zijn zes landschapstypen onderscheiden, die op meer detailniveau elk hun eigen kwaliteiten, ambities en uitdagingen hebben. Dit blijft voor de gezondheidsgeneratoren het kader om passende initiatieven op de juiste plek te laten landen.

Gezondheidsgenerator 2: plekken als GROEIPLAATSEN

Voorbeelden van groeiplaatsen

- ⊙ Agroforestryboerderijen
- ⊙ Strokenteeltproeven
- ⊙ Dagbesteding
- ⊙ Agrarische innovatie
- ⊙ Moderne landgoederen

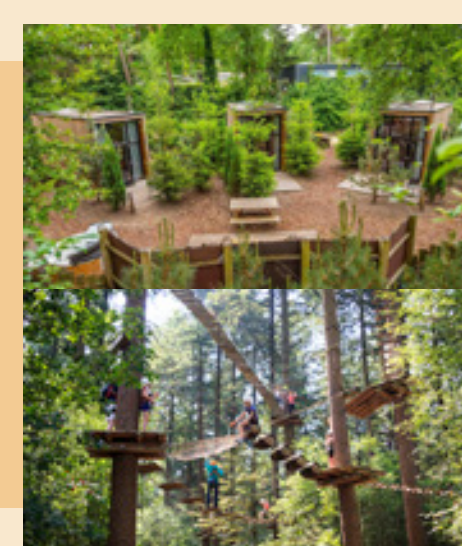
- ⊙ Kasteelcommunities
- ⊙ Dorpsroutes
- ⊙ Herenboerderijen
- ⊙ Theetuinen
- ⊙ Knarrenhof

- ⊙ Beverbiotopen
- ⊙ Landbouwinclusieve natuur
- ⊙ Zen-gardens

- ⊙ Ruimte voor de rivier
- ⊙ Hoopvolle heggen
- ⊙ Stedelijk programma
- ⊙ Wegen en paden als parkways

- ⊙ Benutbaar Bosgebied
- ⊙ Outdoorcentra
- ⊙ Vitale vakantieparken

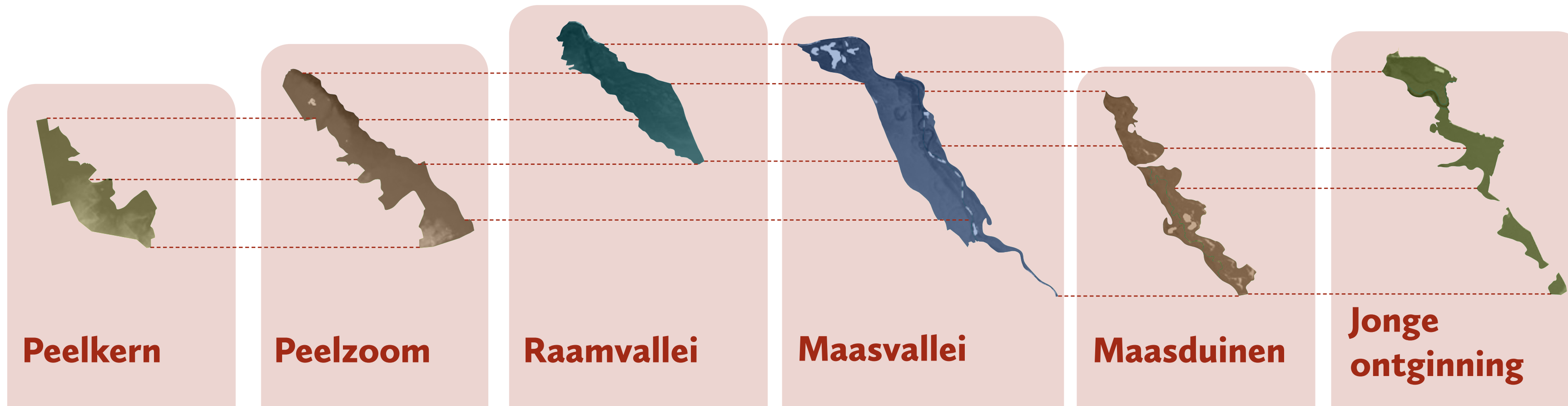

- ⊙ Minicampings
- ⊙ Agroforestryboerderijen
- ⊙ Tuindorpen
- ⊙ Collectieve kassen

Ieder landschap heeft haar eigen plekken. In MooiMaasvallei krijgt elke plek een gezondheidsuitdaging mee, zodat het groeiplaatsen worden. Zo wordt het landschap een mozaïek van plekken dat gezondheid aanjaagt.

De landschappelijke karakteristiek vormt een inspirerend en verbindend kader. In de Peelkern ligt het accent van groeiplaatsen meer op verbindingen van landbouw, innovatie en nevenfuncties, terwijl aan de Peelrand dorpsroutes, gemeenschapstuinen en knarrenhoven passende groeiplaatsen zijn. De Raamvallei verdient groeiplaatsen met een accent op waarden die passen bij de status van natte natuurplek, en waar samen met de Maas ruimte aan het water wordt gegeven. Stedelijk programma als aanjager van gezondheid past bij de kernen van de Maasvallei. De Maasduinen groeien mee met gezondheid door een andere focus op het bos en het recreatief programma. Het jonge ontginningslandschap vindt zichzelf opnieuw uit met duurzaam landgebruik, kleinschalige recreatie, innovatie en nieuwe vormen van collectiviteit.

Gezondheidsgenerator 3: handelingen als GROEI-ACTIES

Voorbeelden van groei-acties

Kastanje-cross

Crossend de grond voorbereiden om dat samen met toeschouwers aan te planten als ecologische en productieve groenstroken.

Fietsend fourageren

Fietsroute verbindt "Goei Gerei" en andere streekproducten tot een wekelijkse beleving en groeimarkt.

Vogelend verdroging verminderen

Vogelaars slaan de handen in één om nieuwe vogelparadijzen te scheppen vanuit een eigen wens op mooie waarnemingen.

Wijd water vol watersport

De Maas en bestaande natuur krijgen meer ruimte door realisatie van nieuwe watersportrijke uiterwaarden.

Bosbouwende buitensport

Outdoorliefhebbers bouwen aan nieuwe en duurzame bossen en scheppen hun eigen ruimte voor nu én de toekomst.

Landschap luilekkeren

Recreatieconcepten bieden aanvullend verdienmodel voor boeren en worden bronpunten voor mooie cultuurlandschappen.

Tenslotte hebben handelingen een rol te spelen. Onder handelingen scharen we burgerinitiatieven, activiteiten, festiviteiten en bezigheden in de breedste zin van het woord.

Op dit moment trekken veel handelingen een wissel op welzijn en de kwaliteit van de leefomgeving. populaire activiteiten de dragen op regeneratieve wijze bij aan de leefomgeving. Deze handelingen brengen vaak slechts tijdelijk genot, maar kunnen structurele negatieve effecten hebben. Dat moet anders!

Wanneer ons handelen de leefomgeving regeneert, gaan tijdelijk genot en permanente positieve impact hand in hand. Om gezondheid te genereren, wordt elke handeling een Groei-actie.

In het overzicht waarin passende voorbeelden voor verschillende landschappen worden genoemd, is gespeeld met de mogelijkheden om het blikveld flink te verruimen. Maar vergis je niet: er zijn ook op dit moment al veel handelingen en gebeurtenissen in MooiMaasvallei kwalificeren als Groei-acties.

Aanwezige GezondheidsGeneratoren

Welke GezondheidsGeneratoren passend zouden zijn, daar kun je zoals hiervoor gesuggereerd van alles voor bedenken. We beginnen echter niet op nul. MooiMaasvallei heeft al vele mensen, plekken en handelingen die zich met recht een GezondheidsGenerator mogen noemen.

Deze kaart toont een inventarisatie als een eerste poging om deze reeds aanwezige generatoren in kaart te brengen. Er is geselecteerd op wat grotere en bekendere initiatieven die zijn gebundeld en gecategoriseerd in producenten, groeiplaatsen en groeiacties. Als je verder inzoomt en gaat specificeren voor de dorpen, dan wordt de lijst heel lang. Dat is een goed teken: dit vormt het sociaal kapitaal van MooiMaasvallei!

Voorbeelden

MFA Oelbroeck

Wereldtuin Verdeltet

Foodwalks

GEZONDHEIDSGENERATOREN

Mensen als PRODUCENT

- Buurthuizen, MFC, coöperaties
- Zorginstellingen, zorgboerderijen
- Klooster, instantie

Plekken als GROEIPLAATSEN

- Biologische winkel
- Voedselbos
- Cultuurhistorie
- Groene plekken
- Zorglandschappen

Handelingen als GROEIACTIES

- Gezondheidshandelingen
- Oogstfeesten, Streekmarkten & Agrarische Feesten
- Cultuur-, Food- & Muziekfestivals
- Streekfeesten, Brink- en Wijkenementen

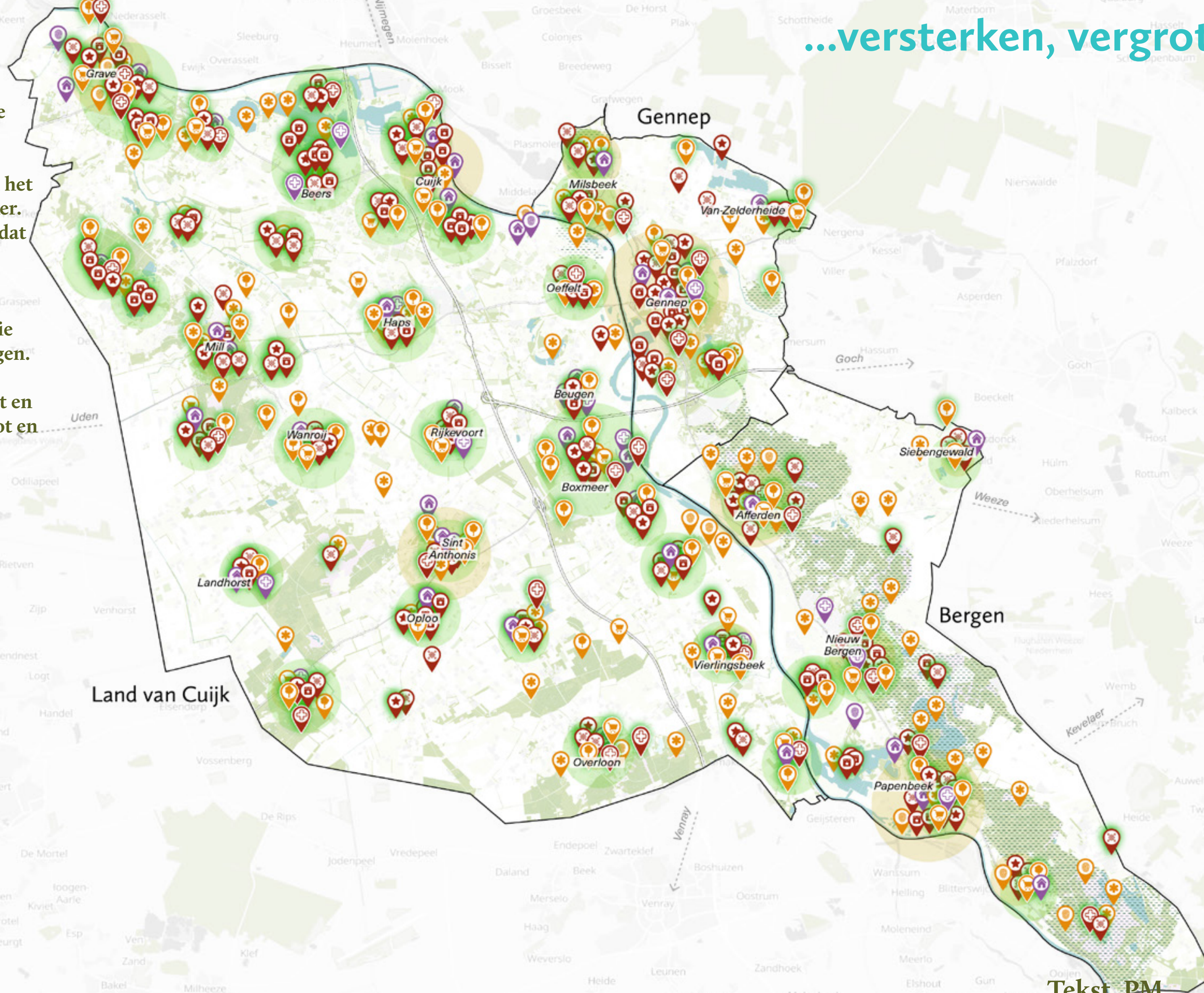
Interventie 1: Stekken

Om de ambities van landschap, ruimte en positieve gezondheid te realiseren, worden de gezondheidsgeneratoren aan het werk gezet met vier vorm te geven interventies. De interventies hebben namen die refereren aan het vocabulair van de moestuinier en boomkweker. Dat is passend omdat gezondheid niet iets is dat je implementeert of uitrolt: het is iets dat je dient te cultiveren!

De eerste interventie is is stekken. De analogie is een bestaande, sterke plant vermenigvuldigen. Hier: bestaande GezondheidsGeneratoren worden geanalyseerd, gerangschikt op impact en sterke generatoren worden versterkt, vergroot en verspreid.

Bestaande GezondheidsGeneratoren...

...versterken, vergroten en verspreiden we.

Mensen als PRODUCENT

- Buurthuizen, MFC, coöperaties
- Zorginstellingen, zorgboerderijen
- Klooster, instantie

Plekken als GROEIPLAATSEN

- Biologische winkel
- Voedselbos
- Cultuurhistorie
- Groene plekken
- Zorglandschappen

Handelingen als GROEIACTIES

- Gezondheidshandelingen
- Oogstfeesten, Streekmarkten & Agrarische Feesten
- Cultuur-, Food- & Muziekfestivals
- Streekfeesten, Brink- en Wijkenementen

Interventie 2: Enten

(Ruimtelijke) ontwikkelingen...

...worden gezonde ontwikkelingen.

Enten: een nieuwe loot op een bestaande stam plaatsen. Hier: bestaande ontwikkelingen verbinden met nieuwe gezondheidskwaliteiten. Door bestaande ontwikkelingen te bevragen en met de aandachtspunten vanuit het PGLO-model te verbinden, worden het gezonde ontwikkelingen.

Enten van initiatieven kan een ingewikkelde klus zijn, wanneer je denkt aan tijd, capaciteit en complexiteit. Er speelt veel tegelijk en elk vraagstuk breed benaderen vanuit gezondheid is waarschijnlijk een brug te ver. Het is daarom nodig om te prioriteren.

Klimaat en waterveiligheid

Klimaat- en wateropgaven met primaire focus op water, techniek, veiligheid en efficient beheer

- Voorbeelden van relevante opgaven in Mooimaasvallei zijn:
- Project Ruimte voor de Maas bij Oeffelt.
 - Project Lob van Gennep, w.o. 18km dijkversterking en beekherstel Kroonbeek en Tielebeek.
 - Dijkversterking Cuijk-Ravenstein (21km).
 - Project Hoogwaterbeveiliging Nieuw-Bergen (afgerond in 2025).
 - Beekherstel St. Jansbeek, Kleefse Beek en Eckeltsebeek.

Infrastructuur

Infrastructuuropgaven zijn doorgaans gericht op veiligheid en kostenbeheersing

- Voorbeelden van relevante opgaven in Mooimaasvallei zijn:
- Modernisering Maaslijn (spoorverbinding Nijmegen-Roermond).
 - Optimalisatie N264, N321 en N271.
 - Verkenning aanpak Zwarteweg als verbindingsweg (Milsbeek).

Energie

Energieopgaven voor KiloWatts

- Voorbeelden van relevante opgaven in Mooimaasvallei zijn:
- Energielandgoed Wells Meer: 400ha met o.a. vier windmolens (H 250m).
 - Verkenning zonneparken langs A73 en A77.
 - Elf geplande (maar in NL ongewenste) windmolens (H 270m) in Reichswald (DE).

Natuur

Natuuropgaven om maatregelen te treffen in het juiste gezonde vakje

- Voorbeelden van relevante opgaven in Mooimaasvallei zijn:
- Behoud, -beheer én -uitbreiding van de Maasheggen (UNESCO).
 - 400ha nieuwe natuur in Land van Cuijk.
 - Project Grenzeloos landschap (Interreg VI) in gemeente Gennep.
 - Uitbreiding Nationaal Park De Maasduinen met project Schandelse heide in grensgemeente Venlo.
 - 20.000 extra bomen tussen 2020-2027 in gemeente Gennep.

Wonen

Woningbouw als een doel en een verdienmodel

- Voorbeelden van relevante opgaven in Mooimaasvallei zijn:
- Land van Cuijk: 4.181 nieuwe woningen in 2030, verspreid over alle kernen. Huidige projecten zijn o.a. "Maasbroeksche Blokken" (Boxmeer), "Wonen aan het water" (Cuijk) en de herontwikkeling van het voormalige Nutriciafabrieksterrein (Cuijk).
 - Gennep: 800 nieuwe woningen in 2030, verpreid over alle kernen.
 - Bergen: 800 nieuwe woningen in 2040, verspreid over alle kernen. O.a. nieuwbouwprojecten "De Alverman" en "De Elsterendijk".

Klimaat en waterveiligheid

Klimaat- en wateropgaven in een breed gezondheidsperspectief en oog voor landschap

- Van dijkversterking naar versterking van de samenleving; garantie van (water)veiligheid maar óók met een bijdrage aan bredere doelen zoals recreatie, (cultuur)historie, landschap en wonen.

Infrastructuur

Infrastructuuropgaven met aandacht voor ontmoeting en beleving van het landschap

- Maaslijn benutten om te werken aan een klimaatcorridor.
- Geplande wegoptimalisatie óók als gezondheids- en dus modaliteitsvraagstuk benaderen (fiets versus auto).

Energie

Energieopgaven voor veerkrachtige gemeenschappen en rijkere landschappen

- Energielandgoed benutten als basis voor een lokaal gezondheidslandschap.
- Verken in de verkenning voor zonneparken óók de publieke parkfunctie.
- Coöperatieve ontwikkeling en maatschappelijk rendement

Natuur

Natuuropgaven gericht op welzijn, welbevinden en positieve leefomgeving

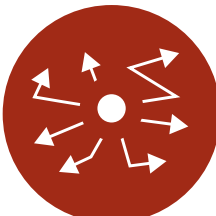
- De Maasheggen niet (alleen) als openluchtmuseum maar óók als gezondheidslandschap.
- Nieuwe natuur met kwaliteit die verder rijkt dan ecologie: bezinningsbos, bootcamp-beekdal, etc.
- Bomenplant niet alleen als resultaat, maar ook als (gezondheids) proces gericht op buitenzijn en gemeenschapszin: plantdagen, een bladbloeiabal, samen snoeien, etc.

Wonen

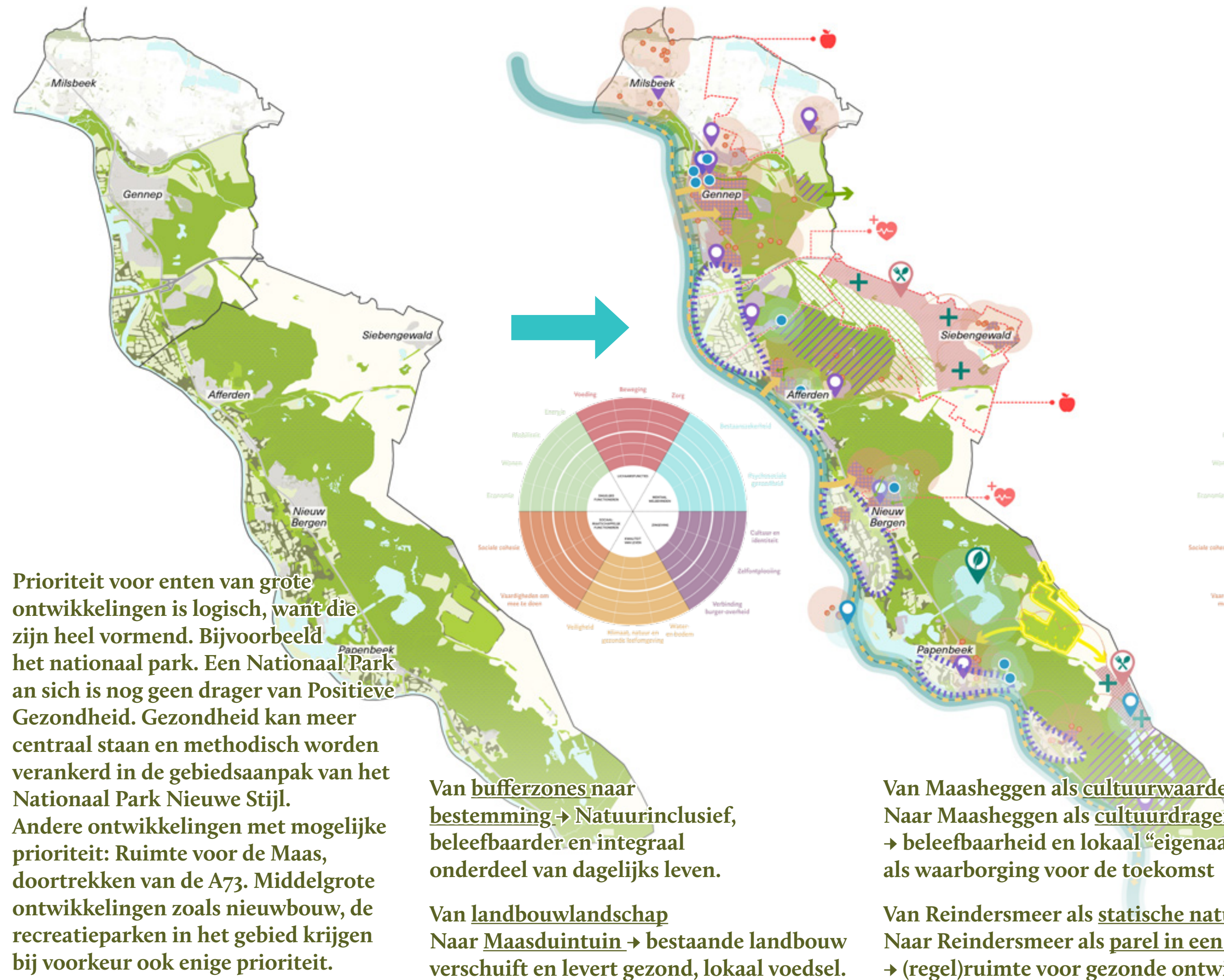
Streek eigen woningbouw in nieuwe arrangementen van landschap, natuur en gemeenschap

- Hoe bouwen we aan gezondheid? Dat zit niet alleen in staal en stenen: hoe dragen woningbouwprojecten óók bij aan gemeenschapszin, (ruimte voor) beweging en klimaat?

Interventie 2: Enten

Prioriteren op grote ontwikkelingen...

...en op herhaalbare kleine ingrepen.

...zoals een wadi.

Daarnaast is raadzaam om kleinere ontwikkelingen die vaker voorkomen te prioriteren. Dit vraagt een of twee keer om verdieping op de aanpak van dergelijke ontwikkelingen, maar kan nadien vaker/snelser worden toegepast. Een voorbeeld van zo'n ontwikkeling is de aanleg van een wadi. Als generator zou deze wadi méér moeten zijn dan een waterkundige ingreep. Faciliteer bijvoorbeeld gebruik als speelplek, eventslocatie, rustpunt en groene oase, openbare tentoonstellingsruimte, etcetera. Het is hierbij van belang dat de gekozen ontwikkelingsrichting goed aansluit bij de lokale vraag en wensen. Dit verdient dan ook extra aandacht in de ontwikkeling van een aanpak/“standaardprotocol”. Andere initiatieven zijn bijvoorbeeld speeltuinen, hondenuitlaatplekken, parkeerplaatsen, schoolpleinen, etcetera.

Interventie 3: Zaaien

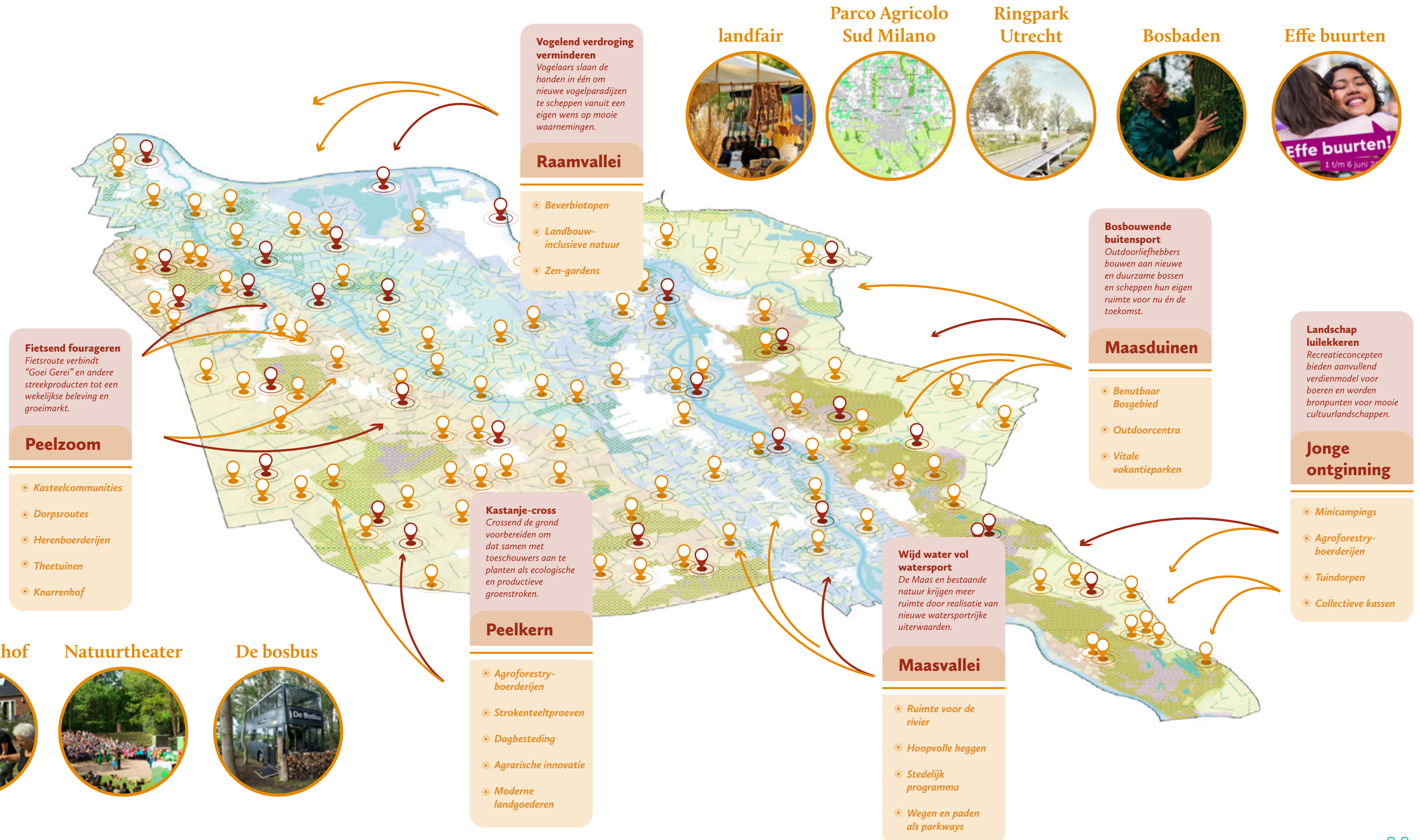
Nieuwe generatoren en inspiratie van elders...

...geven we een logische plek.

De derde interventie is zaaïen, dat gaat over nieuwe gezondheidsgeneratoren introduceren waar ze nog ontbreken.

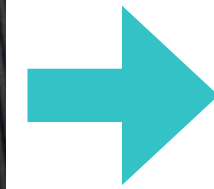
Op veel plekken in de regio, in Nederland en buiten Nederland wordt al werk gemaakt van gezonde landschappen en zijn er mensen, plekken en handelingen die bijdragen aan de positieve gezondheid van de leefomgeving. Dit kan inspiratie bieden om het op een bij het landschap, de lokale context en eigen ambities passende manier te introduceren in MooiMaasvallei.

Daarnaast nodigt denken vanuit gezondheid ook uit om zelf als gemeenschap generatoren te benoemen en bedenken. Zaaïen heeft daarmee iets hoopvol: je investeert nu in wat later vruchten draagt.

Interventie 4: Bestuiven

Onbekend...

De vierde interventie is bestuiven. Positieve Gezondheid in de Leefomgeving kan soms wat technocratisch worden en vatbaar zijn voor systeemtaal. Het staat niet zomaar op de eerste plek in veel dorpen en steden. Treffend is deze foto van het voorportaal van de huisartsenpraktijk in Wanroij.

Bestuiven gaat over het leggen van verbindingen, waarmee vruchtzetting mogelijk wordt. Dat betekent inzetten op evenementen, kennisdeling, zichtbare interventies in de publieke ruimte en een knallende communicatie. Zo wordt iedereen “bestoven” met gezondheid. Kijk naar de toekomstige voortuin van de huisartsenpraktijk, waar gezond eten, een lokale markt, verrijdbare bomen en een jaarlijkse gezondheidsdans de ruimte kleuren.

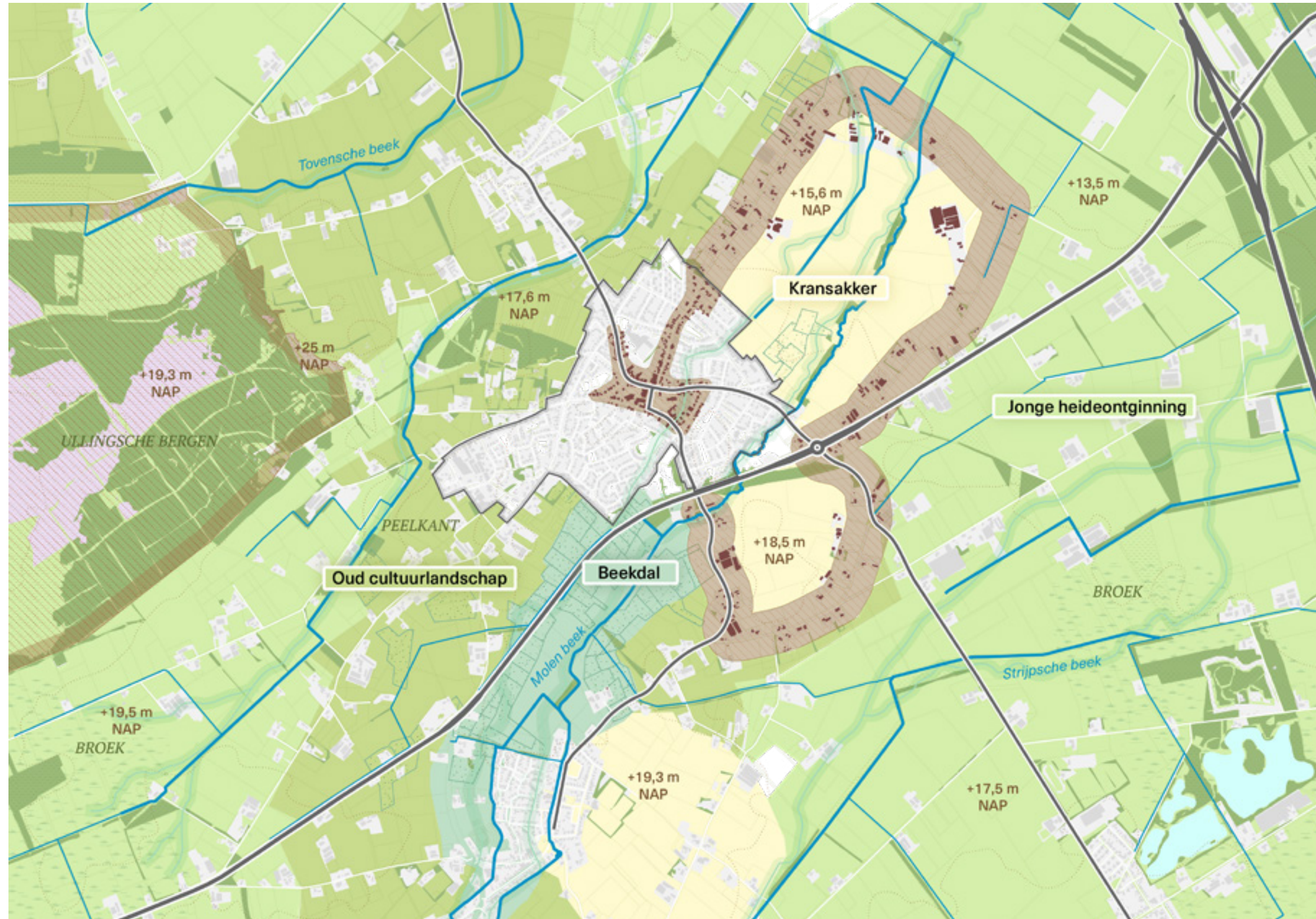
Eén Bloeizone!

Met stekken, enten, zaaien en bestuiven worden landschap en positieve gezondheid verbonden aan de gezondheidsgeneratoren. Zo bouwen we samen aan de Bloeizone MooiMaasvallei: een regio waarin gezondheid het doel én het middel is van leven en landschap.

Een uitwerking van Sint Anthonis toont aan
dat vijf stappen van GezondheidsGeneratoren een methode vertegenwoordigen om
met andere ogen naar de leefomgeving te kijken
en op elk schaalniveau vanuit kennis en overzicht een
toekomst vorm te geven waarbij onze gezondheid centraal staat.

Sint Anthonis

Landschap in beeld

Sint Anthonis ontstond als dorp op de overgang van droge zandgrond naar het natte Peelgebied. De karakteristieke brink vormt nog altijd het historische hart van het dorp. Daaromheen liggen de oude kransakkers met verspreide en soms eeuwenoude boerderijen die getuigen van een lange agrarische geschiedenis. Door het landschap slingert een drietal beken, die elk bovenstrooms ontspringen in het van oorsprong natte broekgebied. In een testament van rond 1312 wordt het dorp vermeld als Oelbroec. “Oele” betekent hoogstwaarschijnlijk een bosje op hoge zandgrond, en met het begrip “broeck” werd het omliggende drassige laagland bedoeld. Aan de westzijde ligt het oude cultuurlandschap van de Peelkant, met kleinschalige percelen en houtwallen, terwijl het jongere ontginningslandschap de moderne “overwinning” op de natte heide laat zien.. Wat halen we op met het PGLO-model, welke landschappelijke ambities hebben we en met welke generatoren kunnen we Sint Anthonis versterken?

Positieve gezondheid

St.Anthonis is voor **dagelijks functioneren** goed aangesloten op de regio, onder andere via het streekvervoer. Anonieme bushaltes kunnen ontmoetingsplekken zijn. Nabijheid van het oude cultuurlandschap beter ontsluiten met een dorpsommetje. De woningvoorraad groeit: verduurzaming van woningen en betaalbaar biobased bouwen kan jeugd betrekken en gemeenschapszin verder versterken.

Het **sociaal-maatschappelijk functioneren** van St.Anthonis is goed. Er is een uitstekend werkende MFA en veel gemeenschapszin. Dit is het kapitaal van het dorp en dat verdient bredere benutting ook in het ruimtelijk-fysieke domein.

Binnen de pijler van **lichaamsfuncties** heeft St. Anthonis voor een relatief klein dorp best veel voorzieningen en goed toegankelijke zorg. De toekomstbestendigheid is niet vanzelfsprekend en bestaande functies dienen een spil te blijven voor lokaal functioneren. MFA Oelbroeck speelt een grote rol en dat mag zoveel mogelijk versterkt en ondersteund worden. Het oude cultuurlandschap biedt kansen voor gezonde, lokale, biologische voeding en voedseducatie.

St. Anthonis heeft een solide basis voor **mentaal welbevinden** en scoort redelijk goed op rust, grip en werkgeuk. Er is nabijheid van groen en natuur, al mag dat voor de dorpsbewoners hier en daar wel beter ontsloten worden. De algemene kwaliteit van het landschap kan daar wellicht ook een rol spelen. Stress en angstgevoelens vragen om aandacht, daar biedt het landschap ook kansen. Zorgvuldigheid is nodig om de juiste doelgroepen aan te spreken, met bijzondere aandacht voor jeugd en ouderen.

Als historisch dorp heeft St.Anthonis mooie cultuurhistorie. Voor **zingeving** is De Bruisende Brink het hart voor veel cultureel aanbod i.s.m. MFA de Oelbroeck. Het is veelal gericht op het dorp: een sterkere relatie tussen landschap, natuur en het culturele aanbod is een kans. De Oelbroeck mag zich meer publiekelijk ontpoppen als stamtafel voor dialoog tussen burger en overheid.

Op het onderdeel **kwaliteit van leven** gaat het goed in St.Anthonis. Externe drukfactoren vallen mee: de drukke N272 en enkele intensieve veehouderijen zijn voorbeelden uit de analyse die negatieve effecten met zich meebrengen. Er liggen kansen voor nieuwe arrangementen van wonen, landbouw en natuur. De doorgaande weg biedt comfort, en kan een parkway op gezonde afstand van het dorp worden.

Omgevingsambities en GezondheidsGeneratoren

Mensen als PRODUCENT	- Werkgroep Positieve Gezondheid - Werkgroep Sint tunnis wandelt - Werkgroep Sint tunnis groen - Bruisende Brink - SamenSintAnthonis - Eetjzelfvitaal - BrinkOrkest - Activia vollebalvereniging - Activiteitencommissie seniorenraad - Biblioplus - Artes Musicales - Buurtvereniging Zandseveld - Backyard Smokeaholics - Voetbalvereniging DSV - Carnavalsvereniging D'n Uutlaot - Dagbesteding de Huuskamer - De Parel van Sint Anthonis - De Traonentrekkers - Desdemona Dance - De Zonnebloem - Heemkundekring Sint Anthonis	- KBO Sint Anthonis - De Boergondische Tuijn - Brandweervereniging - BrinkKiosk Sint Tunnis - Bridgeclub Den Brink - Brouwplaats - Canthonis zangkoor - Atletiekvereniging Olympus Land van Cuijk - Badmintonvereniging - Duvaria (duur)sportvereniging - Fitcamp st tunnis - Hengelsportvereniging - IVN de Maasvallei - Kunstkring - KleZaTro (vogelvereniging) - Muziekvereniging Sint cecilia - Namelok - Natuurlijk Sint Anthonis - Oelandkoor - Onderling sterk LvC	- Platform toegankelijk heid Sint Anthonis - Scouting - Samen Dementie Vriendelijk Sint - St Antoniusgilde - Sint Anthonis hartveilig - Stichting het schaap - Stichting landschapspark Hoogveld - Stichting Middelpunt - Tennisvereniging - TIOS dansvereniging - VPTZ Land van Cuijk/Hospice de Cocon - Welzijn ouderen Sint Anthonis - Buurtvereniging't hoefijzer - Buurtvereniging De taverne - Buurtvereniging De drieskes - Buurtvereniging De Leugestert - Buurtvereniging eendracht - Buurtvereniging StRoBos - Buurtvereniging 't Zandseveld - Buurtvereniging Tweekant

Plekken als GROEIPLAATSEN	1 MFC Oelbroeck (dorpshuis) 2 De Huuskamer 3 Tante Sjaan (dagverblijf ouderen) 4 Landschapspark Hoogveld 5 Dorpshuis 't Leker 6 Boerderijwinkel Verdaasdonk 7 Juul's groenten 8 Sint Anthoniusbos 9 Graancirkel Oploo 10 Kerk van Antonius 11 Kindcentrum Leander 12 Dorpswerkplaats	13 Bruisende Brink 14 Boswachterij Sint Anthonis 15 Heksenboom 16 De Boergondische tuijn

Handelingen als GROEIACHTIES	✦ Sint Anthonis Groen: workshops/ moestuinles, moestuin bij AZC Overloen, plantenruildag en zadenbieb, boompjes-weg-geef-dag ✦ Sint Anthonis wandelt: dagelijkse wandelingen met mogelijkheid tot ontmoeting en koffie drinken achteraf: - VIEF route - Landelijke opschoondag - Nationale wandeluitdaging ✦ Dorpshuis Oelbroeck: - Dansshows, film, muziek - Lezingen - Workshops ✦ Hobbycentrum: koffie drinken ✦ Sociaal bijeenkomen (spellen spelen) ✦ Sport (aquajogging, pilates) ✦ Dorpswerkplaats: houtbewerking	✦ Bruisende Brink: - Koffieconcert - Sint Tunnisse brinkfeesten - Ronde van Sint Tunnis - Dag van het paard - Zomeravondconcert - muziekbingo - Sint tunnis op Wielen - Zandvoort op de Brink - Wandel 2-daagse - Kunstmarkt op de Brink - Gildedag - Sinterklaas intocht - Oliebollenverkoop - Carnavalsfeesten (Brouwplaats) - Koningsdag - Koningschieten Gilde ✦ Kindcentrum Leander: vrijwilliger schooltuin ✦ Eetjzelfvitaal: samen eten op woensdag ✦ Boswachterij Sint Anthonis: Schaapscheerdersfeest	✦ Heksenboom: - Wandelen met IVN-gids of boswachter - Gezelschapsspellen in de Heksenboom - Kabouterpad - Fotospeurtocht - Gezinsroute natuurtas het bos in - Heksenboomgolf - Klootschieten - (familie)fietstocht ✦ Kermis Sint Anthonis ✦ De Boergondische tuijn: - Moestuin - Workshops/arrangementen ✦ Landschapspark Hoogveld: - Fotowedstrijd - Pompoenfair - Muziek - Klussen

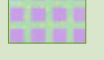
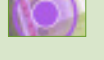
Sint Anthonis komt tot bloei met vier interventies

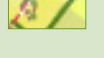
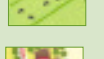
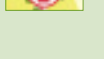
Stekken

- “Sint Anthonis wandelt”, “Sociaal bijeenkomen”, “Sint Anthonis Groen” en vele anderen opschalen waar mogelijk. Prioriteren op grootste bijdrage aan ervaren positieve gezondheid bij dorpsbewoners
- Boerderijwinkels, groene plekken en werkplaatsen motiveren om ook anderen te inspireren

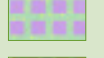
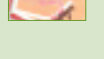
Enten

- Kernrandzone met nieuwe mengvormen van biobased wonen, landschap en natuur
- Nieuwbouw in het centrum als gezondheidsplein 2.0 en sociaal-mentaal oplaadpunt, met de Oelbroeck als stamtafel
- N272 opwaarderen tot “buutendurpse” parkway en Ecologische Verbindingszone
- Gezonde speeltuinen en vitaliserende openbare ruimtes in het dorp
- Coöperatieve dorpsenergie-tuin voor maatschappelijk rendement
- Bushaltes als rust- en ontmoetingsplekken

Zaaien

- Het tweedorpenvoedselbos tussen Ledeacker en St.Anthonis
- Biobased beekdal van de Molenbeek als klimaatsleutel met ademruimte
- BAM-akkers, plukroute en dorpsommetje op de kransakker Noordkant / Zandkant.
- Agroforestry op bestaande bedrijven als mixgebied nabij natuur
- Lokaal voedsel- en ambachtenetalage

Bestuiven

- Gezondheidsactiviteiten in en/of met MFA Oelbroeck
- Verduursamen
- OELALA! Oelbroeck. Dorpsfeest dat landschap, gezondheid en welzijn verbindt

OELALA! Oelbroeck.
Bloeizone Sint Anthonis.

